

Částečné odstoupení od smlouvy

Partial Avoidance of Contract

Dominik Skočovský*

Abstrakt

Tento článek se zabývá problematikou částečného odstoupení od smlouvy. Pro lepší názornost autor zasazuje řešení jednotlivých teoretických otázek do kontextu skutečného případu posuzovaného Nejvyšším soudem. Příspěvek se nejprve věnuje vymezení částečného odstoupení od smlouvy a rozebírá jeho problematické aspekty. Zde je upozorňováno zejména na jednostrannou povahu odstoupení od smlouvy, s tím spojený problém oprávněného zájmu dlužníka na nedělitelnosti závazku a na otázku hospodárnosti částečného odstoupení. Dále článek analyzuje českou právní úpravu částečného odstoupení od smlouvy a v obecné rovině ji komparuje s právní úpravou v BGB, ABGB a CISG. Zatímco český občanský zákoník upravuje částečné odstoupení jen pro specifické situace předvídané § 2004 odst. 2 a 3, zahraniční úpravy umožňují částečné odstoupení pro širší množinu případů (např. při částečně vadném plnění, nebo v případech, kdy nebylo plněno vůbec). Největší pozornost je však věnována předpokladům pro částečné odstoupení. V příspěvku je uvažováno nad pěti základními předpoklady, které jsou v textu blíže rozebrány. Zřejmě nejvíce problematickým předpokladem je otázka dělitelnosti závazku. Autor se přiklání k posuzování dělitelnosti závazku inspirovaného pojetím v kontextu BGB a CISG. V souladu s rakouskou judikaturou pak dospívá i k závěru, že dělitelnost závazku není možné dovozovat oproti (oprávněným) zájmům dlužníka. Nakonec je věnována pozornost i problematice účinků částečného odstoupení od smlouvy.

Klíčová slova

Odstoupení od smlouvy; dělitelnost závazku; částečné odstoupení od smlouvy; synallagmatický závazek; jednostranné právní jednání.

Abstract

This article deals with the issue of partial avoidance. For the sake of clarity, the author places the discussion of individual theoretical issues in the context of an actual case decided by the Supreme Court. First of all, the article examines the definition of partial avoidance and discusses its problematic aspects. The unilateral character of the avoidance is brought into focus as well as the related problem of debtor's legitimate interest in the indivisibility of the obligation and the issue of the economy of the partial withdrawal. Furthermore, the article analyses the Czech law on partial avoidance and compares it in general terms with the regulation in the BGB, ABGB and CISG. While the Czech Civil Code enables partial avoidance only in specific situations specified in § 2004(2) and (3), foreign regulations allow for partial avoidance in a wider range of cases (e.g. in cases of partially defective performance or in cases where no performance occurred at all). However, most attention is dedicated

* JUDr. Dominik Skočovský, doktorand, Katedra obchodního práva, Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno / Ph.D. student, Department of Commercial Law, Faculty of Law, Masaryk University, Brno, Czech Republic / E-mail: 434130@mail.muni.cz

to the prerequisites for partial avoidance. The paper considers five basic prerequisites, which are discussed in more detail in the text. Probably the most problematic prerequisite is the issue of the divisibility of the obligation. The author is inclined to construe the divisibility of the obligation based on inspiration provided by concepts within the context of the BGB and the CISG. In line with Austrian case law, the author also concludes that the inference regarding the divisibility of the obligation cannot be incongruous with the (legitimate) interests of the debtor. Lastly, attention is also paid to the effects of partial avoidance.

Keywords

Avoidance of Contract; Divisibility of Obligation; Partial Avoidance of Contract; Synallagmatic Obligation; Unilateral Legal Act.

Úvod

Vymezení problematiky

Problematicke částečného odstoupení od smlouvy doposud nebyla v tuzemské doktríně věnována potřebná pozornost. Řada teoretických i praktických otázek však zůstává nezodpovězena. Obecná představa odstoupení od smlouvy je často spojována se zánikem celého obsahu závazku s účinkem *ex tunc* (s výjimkami uvedenými v § 2004 odst. 2 a 3 a § 2005 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, dále jen „OZ“). V kontextu nekonečné pestrosti smluvních (a zejména obchodních) závazkových vztahů však tento obvyklý účinek odstoupení od smlouvy nemusí být pro oprávněnou stranu (a koneckonců ani pro smlouvu porušující stranu) příliš výhodný. Na tento problém zákonodárce částečně reagoval právě v již zmiňovaných odstavcích 2 a 3 ustanovení § 2004 OZ.¹ Preference zachování části závazku namísto zániku celku může být však žádoucí i ve smlouvou či zákonem výslovně nepředpokládaných situacích (tj. mimo režim § 2004 odst. 2, 3 a § 2005 odst. 2 OZ). Typicky tomu tak může být v případech, kdy je vadná pouze část plnění, nebo též ve zvláštních případech, kdy plnění již bylo (byť vadně) připraveno k předání, ale k plnění (právně ani fakticky) nedošlo, neboť věřitel podle zákona či smlouvy nebyl povinen přijmout částečné nebo vadné plnění. V tomto směru se nabízí otázka, zda oprávněná strana může podle současné právní úpravy odstoupit od smlouvy i částečně a za jakých podmínek tak může² učinit. Tento příspěvek se bude zabývat především tím, za jakých podmínek lze částečně odstoupit od smlouvy v situacích, na které nedopadá zákonná úprava částečného odstoupení od smlouvy (zejména § 2004 odst. 2, 3 OZ), ani úprava smluvní. Jinými slovy, článek bude zkoumat, za jakých podmínek lze (a zda vůbec) odstoupit od smlouvy částečně v případě, že zákon ani smlouva částečné odstoupení explicitně nepředpokládá (zakládá jen „prosté“

¹ Zde se zakotvuje částečné odstoupení pro případ částečného plnění (resp. částečného prodlení, třebaže na stav prodlení není hypotéza normy navázána) a pro případy nepřetržité či opakované činnosti, ale zejména též pro případy smluv o postupných dílčích dodávkách (plněních).

² V tomto ohledu budu uvažovat nejen nad možností částečného odstoupení, ale i nad případnou „povinností“ odstoupit od smlouvy jen částečně (tj. nikoli v rozsahu celého závazku).

právo „odstoupit od smlouvy“).³ Primárním cílem tohoto příspěvku proto není diskutovat vymezené otázky v souvislosti s výkladem § 2004 odst. 2, 3 OZ. Přesto je třeba se interpretací uvedených ustanovení (omezeně) zabývat, neboť je nutné negativně vymezit aplikační dosah těchto norem.

Článek si současně klade (s ohledem na nutnou omezenost jeho rozsahu) za cíl hledání odpovědí na vytyčené otázky, které budou zásadně uplatnitelně obecně. Nebude proto primárně řešit specifika některých závazkových vztahů, ať už z hlediska jejich subjektů (např. spotřebitelské vztahy, adhezí smlouvy atp.), či z hlediska konkrétního smluvního typu. Mimo hlavní oblast zájmu tohoto příspěvku pak zásadně stojí i otázky související se smluvní úpravou částečného odstoupení (a případnými limity smluvní svobody). Lze totiž usuzovat, že takové smluvní konstrukce budou v mezích obecných limitů smluvní svobody zásadně přípustné.⁴ Některé závěry dovozované v tomto článku ve vztahu k (ne)možnosti částečného odstoupení od smlouvy v případě absence smluvní úpravy i aplikačního dosahu příslušného zákonného ustanovení (§ 2004 odst. 2, 3 OZ) nicméně mohou mít přesah i do těchto oblastí. Pokud se tedy na některých místech tohoto textu vyskytne exkurz i do těchto oblastí, není ambicí tohoto příspěvku (s ohledem na jeho omezený rozsah) načrtnuté problémy vyřešit ve vší komplexnosti.

Pokud si tedy v tomto článku budu klást otázku, zda je částečné odstoupení od smlouvy možné (případně za jakých podmínek), činím tak zásadně⁵ v kontextu hlavního předmětu tohoto příspěvku, tedy pro účely situací, na které nedopadá zákonná úprava částečného odstoupení a u nichž současně nebyla možnost částečného odstoupení od smlouvy stranami (předem) ujednána.

Případ z praxe na úvod

Nejsnáze se dá řešená problematika ilustrovat na následujícím případě, o němž Nejvyšší soud rozhodoval svým rozsudkem ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 32 Cdo 3345/2018, uveřejněným pod č. 61/2021 Sb. rozh. obč. (dále též jako „citované rozhodnutí“). Pro účely tohoto příspěvku lze skutkový děj zjednodušit zhruba následovně: Dva podnikatelé uzavřeli smlouvu o dílo, jejímž předmětem bylo zhotovení kovové montované haly. Strany si přitom nedohodly žádné dílčí plnění nebo plnění samostatné části závazku, ani nebylo sjednáno předávání díla po jednotlivých částech či etapách. Plněno i předáno tak mělo být dílo jako celek. Stranami byl dále sjednán zálohový způsob placení ceny díla, časově navázaný

³ Mimo to se budu rovněž zabývat otázkou, zda lze částečně odstoupit i v případech, kdy důvod odstoupení není naplněn ve vztahu k celému závazku, nýbrž jen k jeho části.

⁴ Pro zajímavost lze zmínit, že u smluvní úpravy se v praxi mnohdy vyskytují potíže související s tím, že si strany sice ujednají určitou formu částečného odstoupení (účinky, jaké má takové odstoupení nastolit), avšak opomenou ujednat následný způsob vypořádání, nebo jej ujednají tak, že nekoresponduje se sjednanými účinky odstoupení (dohodnou se na vypořádání jiných plnění, než které bylo podle sjednaných účinků odstoupení třeba vypořádat). V souvislosti s tím tak mohou vyvstávat zajímavé a právně komplikované otázky. Předmět tohoto příspěvku je nicméně vymezen odlišně a není zde tudíž prostor pro řešení těchto problémů.

⁵ Tj. s výjimkou případů, kde se v textu budu zabývat výhradně výkladem § 2004 OZ, případně pokud bude v textu explicitně uvedeno, že příslušné závěry se vztahují (i) na případy částečného odstoupení předpokládaného zákonem či smlouvou.

na jednotlivé fáze realizace díla. Dílo bylo zhotovitelem zhotoveno vadně, avšak pouze v části týkající se zhotovení střešní krytiny (ve zbývajícím rozsahu neměl objednatel k plnění zásadních výhrad). Dílo ovšem mělo být protokolárně předáno jako celek, k tomu ale nikdy nedošlo. Navíc z chování zhotovitele bylo možné usuzovat, že se k řádnému zhotovení (resp. opravě) střechy příliš nemá. Objednatel se proto rozhodl odstoupit od smlouvy, neboť měl (po postupu podle § 2593 OZ) za to, že postup zhotovitele nepochybně povede k podstatnému porušení smlouvy. Byl si však zřejmě vědom skutečnosti, že krom střešní krytiny je dílo zhotoveno téměř bezvadně (resp. případné vady byly jen nevýznamného charakteru). Za této situace proto pro něj patrně nebylo odstoupení od celého závazku s následnou potřebou vypořádání již poskytnuvších plnění příliš praktické (ani ekonomicky výhodné). Rozhodl se proto odstoupit od smlouvy jen částečně, tedy jen v rozsahu příslušné části závazku týkající se zhotovení střešní krytiny. Mohl objednatel platně či účinně odstoupit jen od části obsahu závazku? Jaké musí být splněny předpoklady pro částečné odstoupení od smlouvy i pro samotný úkon odstoupení?

V následujícím textu budu dovozovat obecné závěry, k nimž hodlám dospět na podkladě právně-teoretické analýzy řešených problémů. Pro lepší názornost a praktickou uchopitelnost řešené problematiky poté budu příslušné obecně uplatnitelné závěry testovat právě na shora vymezeném konkrétním případě z praxe. Pro tento účel jsem záměrně vybral prozatím jediné rozhodnutí v poměrech nového občanského zákoníku, které se zabývá otázkou přípustnosti částečného odstoupení mimo režim § 2004 OZ. Význam uvedeného rozhodnutí spočívá totiž také v tom, že opouští v dosavadní judikatuře⁶ (v poměrech zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, zrušeného ke dni 1. 1. 2014, dále též „obch. zák.“) zastávanou tezi, že ze slov „odstoupit od smlouvy“ (užitých v § 437 odst. 5 obch. zák.) lze dovodit, pokud nebylo ve smlouvě o dílo sjednáno plnění po částech, že objednatel je oprávněn při splnění stanovených podmínek odstoupit od celé smlouvy o dílo, nikoliv jen částečně (od vadně provedené části díla). Smyslem tohoto příspěvku je tak mimo jiné prozkoumat správnost Nejvyšším soudem v citovaném rozhodnutí nově zastávaných závěrů. Ve svých teoretických úvahách však budu nejprve postupovat zcela nezávisle na závěrech a argumentaci komentovaného rozhodnutí, přičemž teprve následně mnou dovozené závěry porovná s argumentací Nejvyššího soudu.

Komentované rozhodnutí přirozeně nepředstavuje typově jediný případ, v němž může nabývat na významu posuzovaná problematika. Konkrétní množství typových situací, na které v tomto textu řešená problematika dopadá, je pak negativně vymezena aplikačním rozsahem § 2004 odst. 2 a 3 OZ, jímž se budu podrobněji zabývat dále v textu. Dále v textu proto uvedu typizaci jednotlivých případů a na závěr v obecné rovině uvážím do jaké míry se mnou dovozované závěry uplatní i na ně.⁷ Předběžně lze přitom formulovat hypotézu, že níže dovozované závěry budou (po zohlednění některých specifik a odchylek) platit univerzálně na všechny typové případy částečného odstoupení od smlouvy (v situacích

⁶ Srov. např. závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4560/2010.

⁷ Pro názornost řešené problematiky postačí, když dovozované závěry budu důkladně testovat toliko na vymezeném případě posuzovaném Nejvyšším soudem. Ostatně omezený rozsah tohoto příspěvku není schopen pojmut detailní rozbor všech typových případů a individuální testování dovozovaných závěrů na každém z nich.

nepředvídaných zákonem nebo smlouvou). Vyskytne-li se u nějakého typu určitá odchylka, měla by být dále v textu zohledněna.

1 Částečné odstoupení a jeho problematické aspekty

Dříve než se začnu zabývat otázkou, zda je částečné odstoupení možné (případně za jakých podmínek), je třeba nejprve vymezit, co se rozumí pojmem částečného odstoupení, jakož i rozebrat povahu částečného odstoupení a jeho případné problematické aspekty.

Částečnému odstoupení od smlouvy lze definičně rozumět tak, že se jedná o odstoupení působící zánik pouze určité výšece obsahu závazku (resp. práv a povinností). Abych byl přesný, je třeba zdůraznit, že ani „obecné“ odstoupení od smlouvy (resp. od „celého“ závazku) nepředstavuje zánik úplně všech práv a povinností, které tvoří obsah závazku smluvních stran (k tomu srov. § 2005 odst. 2 OZ). O částečném odstoupení proto dále hovořím tehdy, má-li mít odstoupení od smlouvy za následek zánik užšího okruhu práv a povinností, než je tomu v obecné zákonné úpravě u „běžného“ odstoupení od „celé“ smlouvy (resp. závazku).⁸

1.1 Obecně k institutu odstoupení od smlouvy

Jelikož je částečné odstoupení svojí povahou stále odstoupením od smlouvy, je na místě zmínit též problematické aspekty, které jsou tomuto institutu obecně vlastní. Každé odstoupení od smlouvy je svojí povahou „změnou“ či spíše modifikací obsahu závazku, kterou jedna smluvní strana oktrojuje straně druhé. Nepovažuji přitom na tomto místě za nutné rozlišovat mezi zánikem a změnou obsahu závazku (či části jeho obsahu).⁹ V obecném slova smyslu totiž každý zánik určité množiny práv a povinností (tvořící obsah závazku), představuje změnu oproti původní podobě obsahu závazku. Je proto v tomto slova smyslu nerozhodné, zda se změna obsahu závazku realizuje zánikem určité množiny práv a povinností tvořících obsah závazku, nebo zda se realizuje přeměnou původní množiny práv a povinností v množinu jiných práv a povinností.¹⁰ Odstoupení od smlouvy proto představuje výjimku z jinak v soukromém právu silně se prosadivší zásady *pacta sunt servanda*.¹¹

⁸ Srov. též komentář J. Šilhána, který správně podotýká, že formulačně přesnější název uvedeného institutu by v poměrech OZ měl znít spíše „odstoupení od závazku“, neboť jím dochází (s výjimkami uvedenými v § 2005) k zániku závazku (nikoli obligační smlouvy jako takové). Viz ŠILHÁN, J. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1205–1214.

⁹ V doktrinální terminologii představuje odstoupení od smlouvy (i částečné) zánik závazku. K tomu srov. např. HANDLAR, J. *Zánik závazků dohodou v občanském a obchodním právu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 8–9.

¹⁰ Podobně se k širšímu pojetí změny právního jednání vyjadřuje například M. Zuklínová. Viz ZUKLÍNOVÁ, M. In: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I: Obecná část (§ 1 až 654)*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2020, komentář k § 564. Dostupné z: *ASPI* [právní informační systém].

¹¹ Obdobně též HRDLIČKA, M. In: PRAŽÁK, Z. a kol. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721–2893 OZ podle stavu k 1. 4. 2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.* 1. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 642.

Nelze přitom pomíjet, že zásah do uvedené zásady se realizuje na základě vůle jedné ze smluvních stran. Tato skutečnost je ovšem obzvláště důležitá. Závazkové právo obecně jako výchozí hodnotu akcentuje konsensus obou (všech) smluvních stran. Jedna smluvní strana si zásadně nemůže vynucovat jiný než dojednaný obsah závazku proti vůli druhé strany. Dává-li tak zákon za určitých situací jedné straně natolik významné oprávnění jednostranně disponovat s obsahem závazku i proti vůli druhé strany, je třeba to vnímat jako výjimku z obecného pravidla. K odstoupení od smlouvy by proto měly zásadně vést výjimečné zákonem či smlouvou předvídané důvody.¹² Lze tedy uzavřít, že jakékoli odstoupení od smlouvy je z uvedených důvodů třeba chápat jako výrazný zásah do obsahu závazku, k němuž zpravidla dochází proti vůli druhé strany. Jinak řečeno, odstoupením od smlouvy dochází rovněž k jednostrannému narušení obecného pravidla vázanosti dohodnutým obsahem smlouvy (resp. bilaterálně dojednaným obsahem závazku), které vyvěrá ze zásady *pacta sunt servanda* a principu rovnosti. Připuštění takového jednostranně vnučeného zásahu do oběma stranami dojednaného obsahu závazku proto nutně musí být doprovázeno obhajitelnými důvody zakládajícími jeho legitimitu.

Na straně druhé ovšem pochopitelně stojí zájmy strany, které má svědčit právo od smlouvy odstoupit. Třebaže zásada *pacta sunt servanda* je pro závazkové právo stěžejní, nemůže platit (a neplatí) absolutně. Skutečnost, že právo umožňuje prostřednictvím odstoupení od smlouvy (jakož i jiných jednostranných institutů) prolomit za určitých podmínek tuto zásadu, je legitimní a strážlivou reakcí na iluzorní (až utopické) představy o tom, že účastníci vstupující do smluvních závazkových vztahů své sliby vždy bezmezně splní. Přitom právě kupříkladu v situacích, kdy jedna ze stran sama porušuje své smluvní povinnosti, není spravedlivé, aby druhá smluvní strana byla nucena s takovým nespolehlivým partnerem ve smluvním vztahu setrvat. Nelze tudíž ani pozapomínat, že odstoupení od smlouvy na straně druhé představuje účinný a ospravedlnitelný nástroj, díky kterému má taková smluvní strana možnost opustit dysfunkční smluvní závazek. Legitimita odstoupení přitom nevyvěrá pouze z toho, že druhá smluvní strana smlouvu porušuje (na což povětšinou reaguje – zpravidla v situacích kdy porucha dosahuje určité intenzity – zákonodárce zakotvením zákonného práva odstoupit), nýbrž může pramenit též ze skutečnosti, že se strany na možnosti jednostranného odstoupení od smlouvy za určitých podmínek předem ve smlouvě dohodnou. Oprávnění smluvní strany za určitých podmínek jednostranně disponovat s obsahem závazku (prostřednictvím odstoupení od smlouvy) je tudíž vždy založeno buďto zákonem, nebo vyplývá z předchozího konsensu stran (tj. má zákonný nebo konsensuální základ).

1.2 Specifika částečného odstoupení

U částečného odstoupení od smlouvy je obecně třeba se zaměřovat na tři základní (problematické) aspekty, a to a) povahu částečného odstoupení jako unilaterálně vnučenou „změnu“ obsahu závazku, b) oprávněný zájem druhé strany na plnění celku (resp. alespoň určité části) a c) ekonomické dopady odstoupení od smlouvy.

¹² Přesto lze v mezích dispozitivní práva zřejmě vytvořit i smlouvy, v nichž má některá či každá ze stran právo odstoupit i při naplnění banálních důvodů nebo dokonce i bez jakéhokoli důvodu. U takových smluv se ovšem výrazně vytrácí jejich závaznost, což je však elementárním znakem jakéhokoli obligacího vztahu.

Uvedené aspekty přitom spolu velmi úzce souvisí a mají leccos společného. Jejich případná porucha může totiž zásadně implikovat narušení obecného principu rovnosti, respektive poruchu ekvivalence, či smluvní rovnováhy.

A) K povaze částečného odstoupení jako unilaterálně vnučené „změně“ obsahu závazku

Shora komentovaný aspekt povahy odstoupení od smlouvy jako jednostranně vnučené změny obsahu závazku se projevuje ještě výrazněji u částečného odstoupení od smlouvy. Zatímco při totálním odstoupení se strana může strana vstupující do smluvního závazku od počátku spolehnout na to, že bude plnit buď vše (v případě, že smluvní závazek nezakonečí jinak než splněním) nebo nic (v případě, že dojde k odstoupení), u částečného odstoupení od smlouvy se do uvedené zcela předvídatelné úvahy ještě vměšuje určitý prvek nejistoty. Strana smlouvy, které má být adresováno částečné odstoupení od smlouvy totiž zřejmě nebude moci předem předpokládat, v jakém rozsahu závazek zanikne (resp. jakou část plnění bude muset plnit, případně toliko za jakou část jejího plnění jí bude plnit druhá strana). Již výše bylo poznamenáno, že možnost jednostranné změny či (částečného) zrušení obsahu závazku odstoupením je výjimkou ze zásady, že obsah závazku si určují vždy konsensuálně smluvní strany. Uvedená zásada je nesporně projevem principu rovnosti (resp. nenadřazenosti jedné smluvní strany nad druhou) a je tudíž v rozporu s tímto principem, aby jedna strana na úkor druhé autoritativně rozhodovala o tom, že bude plnit něco jiného, než co bylo na základě vzájemně shodné vůle stran původně dojednáno. Právní řád proto poskytuje ochranu takovým jednostranným úkonům zásadně jen z opravdu pádných důvodů (typicky podstatné porušení smlouvy, či předchozí dohoda stran), které takto silně oprávnění jedné ze stran legitimizují. Přitom platí, že i v podstatném (koneckonců ale i v jakémkoli) porušení smlouvy druhou stranou lze současně spatřovat porušování zásady *pacta sunt servanda*. Skutečnost, že si smluvní strany mohou předem dohodnout možnost následného (jednostranného) odstoupení od smlouvy, pak proto plně odpovídá principům autonomie vůle a smluvní svobody. V těchto případech sice princip rovnosti stran částečně ustupuje do pozadí, neboť je do něj zasahováno jen omezeně (resp. z ospravedlnitelných důvodů)¹³, přesto jej však nelze zcela pomíjet.¹⁴ Přitom je vhodné uvedený princip zohledňovat (nikoli však izolovaně přeceňovat) i v případech, kdy možnost odstoupení od smlouvy vzniká pouze ze zákona.

B) K oprávněnému zájmu druhé strany na plnění celku

S výše popsanými aspekty odstoupení od smlouvy pak souvisí skutečnost, že druhá strana (proti jejíž vůli je odstoupeno od smlouvy) může mít oprávněný zájem na tom, aby došlo

¹³ Určité nerovné postavení mezi stranami projevující se v tom, že jedna strana má právo druhé straně bez jejího souhlasu vnútit změnu obsahu závazku, je totiž důsledkem předchozího konsensu (strana v nyní „horším“ postavení k takovému postupu dobrovolně svolila, resp. druhou stranu k němu „zmocnila“).

¹⁴ Řečené se ovšem pochopitelně neprosadí v případech, kdy výklad smlouvy povede k závěru, že si strany ujednaly možnost odstoupit od smlouvy i jen částečně, nebo ji naopak vyloučily. V takových případech nedochází v textu rozebíranému problému, neboť možnost částečného odstoupení je zcela kryta nebo vyloučena na základě konsensu stran.

k realizaci plnění ze závazku. Obzvláště u částečného odstoupení je tento prvek akcentován i tím, že smluvní strana může mít navíc zájem i na plnění celku. Pro lepší názornost to lze demonstrovat na situacích, kdy je předmětem smlouvy o dílo například zhotovení rozsáhlého (časově i finančně náročného) díla. Odstoupila-li by protistrana částečně od smlouvy tak, že by v obsahu závazku přetrvávala povinnost zhotovitele zhotovit jen určitou nepatrnou část díla, lze si zajisté představit, že taková situace by nemusela vůbec odpovídat oprávněným zájmům zhotovitele, s nimiž do závazku na počátku vstupoval. Může totiž dojít k tomu, že náklady na zhotovení určité malé části díla budou nepoměrně vyšší, než jaké by zhotoviteli za takto vymezenou část díla vznikaly při zhotovení celého díla.¹⁵ Obdobně pak v případech dodávek většího množství zboží často dochází ke sjednávání tzv. množství rabatu, kdy s rostoucím množstvím odebraného zboží klesá dojednaná cena za jednotku (kus) zboží. Dodávka jen části zboží, avšak za jednotkové ceny odvozené od sjednané ceny celé dodávky, by tak pro dodavatele nemusela být vůbec výhodná. S vědomím takové situace (tj. že nebude plněn celek, ale jen část) by pak druhá strana zřejmě do závazku na počátku ani nevstoupila. Proto je třeba mít při posuzování přípustnosti částečného odstoupení od smlouvy na zřeteli i oprávněný zájem druhé strany na „podobě“ původně dojednaného plnění.

Lze tedy uzavřít, že v situacích, kdy vůle jedné ze stran směřuje k plnění celku a rovněž i podmínky smlouvy tak byly dojednávány výhradně s přihlédnutím k celému plnění, by částečné odstoupení od smlouvy vedlo k tomu, že by druhá strana byla zbavena toho, co od smlouvy při jejím uzavírání důvodně očekávala. Jinými slovy, částečným odstoupením by došlo k porušení ekvivalence sjednaných plnění (či smluvní rovnováhy), neboť pokud by strana při uzavírání počítala s možností plnění části, pak by tyto úvahy reflektovala ve smluvních podmínkách, na které přistoupila (např. tím, že by zvýšila cenu). Částečné odstoupení proto v takových případech zbavuje druhou stranu možnosti svobodně si určit podmínky smlouvy ve vztahu jen k části plnění a tím i v konečném důsledku vede k porušení principu rovnosti.

C) K ekonomickým dopadům odstoupení od smlouvy

Nezanedbatelný je pak konečně též ekonomický aspekt. V případě odstoupení od smlouvy se strany mají (obecně) vypořádat podle pravidel bezdůvodného obohacení. Tím však může dojít k z ekonomického hlediska iracionálnímu zmaření účelu smlouvy. V právu je třeba zásadně hledat ta řešení, která jsou ekonomicky výhodná, nikoli ta, která ekonomicky (i časově) zatěžují obě strany smluvního závazkového vztahu. Úplné (či částečné) odstoupení od smlouvy však v mnoha případech nemusí představovat hospodárná řešení. V závazkových vztazích může nepochybně docházet k situacím, kdy účinky odstoupení mohou bez racionálního podkladu mařit plnění ze smlouvy, přičemž následné vypořádání již poskytnutých plnění v takových případech může být značně ekonomicky nevýhodné (pro obě strany). Tato skutečnost sama o sobě přirozeně nemůže být argumentem pro nepřípustnost odstoupení od smlouvy jako takového. Přesto však tato skutečnost může představovat jeden

¹⁵ To lze ilustrovat například na situaci, kdy náklady na výrobu některé součástky pro zhotovení díla výrazně klesají s vyšším množstvím vyrobených součástek, a naopak při nižším množství výrazně rostou (tak tomu může být typicky z důvodu kapacity a efektivity výrobní linky, při sériové výrobě atp.).

z argumentů ve prospěch preference částečného odstoupení před odstoupením v rozsahu celého závazku.¹⁶

Ekvivalenci vzájemných plnění (resp. smluvní rovnováže) přitom nejlépe vyhovují ta řešení, která vedou k naplnění účelu smlouvy, čímž se respektuje projevená vůle stran. Obecně řečeno, v situacích, kde alespoň zčásti bylo splněno na obou stranách řádně, není důvod v příslušné části proběhnuvší plnění mařit. Každá ze stran totiž v příslušné části plnila to, co měla a dostala to, co měla dostat (tj. došlo v dané části k naplnění účelu smlouvy). Mimo to ale mohou nastat situace, kdy účelu smlouvy vyhovuje spíše plnění celku. V takovém případě by tak účel smlouvy částečným plněním naplněn nebyl (ani zčásti). Porušení účelu smlouvy v tomto smyslu pak vede k poruše ekvivalence, smluvní rovnováhy a v konečném důsledku i k narušení principu rovnosti. V tomto ohledu se zde tedy odráží kombinace obou předchozích aspektů, podle kterých je třeba brát na zřetel jednostrannou povahu odstoupení od smlouvy a současně šetřit oprávněné zájmy druhé strany.

2 Zákonný podklad pro částečné odstoupení

2.1 Právní úprava v OZ

Odstoupení od smlouvy v zákonné úpravě reaguje na různé situace. Zpravidla tak představuje reakci na nastalé či hrozící porušení smlouvy nebo na nepředvídatelnou změnu okolností.¹⁷ Nejčastější množinu („zákonných“) odstoupení od smlouvy pak představuje patrně první kategorie. V ní přitom můžeme rozlišovat tzv. *následné sankční odstoupení* (reagující již na nastalou poruchu) a *preventivní předběžné odstoupení* (reagující na potenciální, leč patrně již nevyhnutelnou, budoucí poruchu).¹⁸

Předně je třeba rovněž zdůraznit, že ve shora uvedeném případě posuzovaném Nejvyšším soudem byla řešena otázka (částečného) preventivního předběžného odstoupení od smlouvy. Jednalo se o odstoupení v režimu § 2593 OZ, který zakotvuje právo objednatele kontrolovat provádění díla. Pokud při kontrole objednatel zjistí, že zhotovitel porušuje své povinnosti, může po zhotoviteli požadovat zajištění nápravy a provádění díla řádným způsobem. Příslušné ustanovení však zakládá právo objednateli odstoupit od smlouvy, pokud by zhotovitel nezajistil nápravu ani v přiměřené době po jeho výzvě. Předpokladem odstoupení je však skutečnost, že postup zhotovitele by vedl nepochybně k podstatnému porušení

¹⁶ Přitom je nabíledni, že uvedenou argumentaci lze vést oboustranně. V určitých případech tudíž může být ekonomicky výhodnější odstoupení od celku, což je naopak argumentem v neprospěch částečného odstoupení (ostatně to zohledňuje i zákonodárce v zákonné úpravě částečného odstoupení – srov. druhé věty v § 2004 odst. 2 a odst. 3 OZ).

¹⁷ Zvláštním případem je pak tzv. spotřebitelské storno, tedy právo spotřebitele odstoupit od smlouvy bez uvedení důvodu ve lhůtě 14 dnů (srov. § 1829, § 1846, § 1861, § 1867 OZ). V podrobnostech k této problematice srov. HULMÁK, M. In: HULMÁK a kol., op. cit., s. 545–550. Za zmínku též stojí, že uvedený autor zde bez podrobnější argumentace dovozuje, že „odstoupit od smlouvy lze pouze obledně části plnění či některého z plnění i podle § 1829, a to tehdy, jestliže jde o plnění dělitelné, lze-li předpokládat, že by ke smlouvě došlo i bez zrušené části (srov. § 576), tzn. mimo jiné, že to není v rozporu s obsahem smlouvy (např. § 1727)“.

¹⁸ K jednotlivým kategoriím viz ŠILHÁN, J. In: HULMÁK a kol., op. cit., s. 1186–1197, marg. č. 10–19.

smlouvy. Příslušné ustanovení však již nestanoví, zda objednatel může svého oprávnění využít jen zčásti. Touto otázkou je proto třeba se zabývat též na úrovni obecné úpravy odstoupení od smlouvy v občanském zákoníku.

2.1.1 K aplikačnímu dosahu § 2004 odst. 2 OZ

Jak již bylo výše naznačeno, zákonodárce upravil částečné odstoupení od smlouvy jen v § 2004 odst. 2 OZ. Toto ustanovení stanoví právo částečného odstoupení od smlouvy nicméně toliko pro případ, kdy dlužník již plnil zčásti. Odstoupit lze přitom pouze ohledně nesplněného zbytku plnění. Ohledně celého plnění je věřitel oprávněn odstoupit jen tehdy, pokud pro něj částečné plnění nemá význam.¹⁹ Příslušné ustanovení předpokládá, že věřitel je povinen za podmínek § 1930 odst. 2 OZ částečné plnění přijmout.²⁰ Úprava částečného odstoupení nepochybně směřuje k minimalizaci zpětného *ex tunc* účinku odstoupení smlouvy a preferuje tak zachování těch práv a povinností, které mohou i po odstoupení přetrvat.²¹ Zjednodušeně řečeno, zákonná úprava částečného odstoupení cílí na situace, kdy z celku byla plněna pouze část, a zakotvuje právo věřitele odstoupit pouze ohledně té části, která ještě dlužníkem plněna nebyla (ač plněná být měla, srov. § 1930 odst. 1 OZ). Jinými slovy, částečné odstoupení podle uvedeného ustanovení se může týkat jen té části závazku, ohledně které dlužník porušuje smlouvu (tj. té části plnění, kterou dosud neplnil, ač měl).²² Jedná se proto o případ následného sankčního odstoupení. Je třeba také zdůraznit, že zákonodárce důrazně preferuje částečné odstoupení před odstoupením od celého závazku, neboť věřitel je oprávněn přistoupit k odstoupení od celého závazku pouze za situace, kdy pro něj (již poskytnuté) částečné plnění (objektivně s přihlédnutím k zájmu sledovanému smlouvou²³) nemá význam.

Uvedené ustanovení přitom zřejmě nedopadá na situace, kdy sice bylo plněno zcela, avšak zčásti vadně, případně kdy k plnění (ani částečnému) vůbec nedošlo.²⁴ V takových případech by totiž nebyla naplněna hypotéza § 2004 odst. 2 OZ, která předpokládá částečné plnění. Dále usuzuji, že uvedené ustanovení nebude dopadat ani na situace, kdy sice bylo plněno zčásti, avšak poskytnuté částečné plnění je vadné, je-li výlučným důvodem pro odstoupení

¹⁹ V podrobnostech k § 2004 odst. 2 OZ srov. komentářovou literaturu. Například ŠILHÁN, J. In: HULMÁK a kol., op. cit., s. 1205–1214, marg. č. 29–32.

²⁰ V podrobnostech k jednotlivým předpokladům částečného plnění srov. HANDLAR, J. In: PRAŽÁK a kol., op. cit., s. 434–437.

Pro zajímavost lze uvést, že kupříkladu v Německu byla zvolena opačná koncepce, kdy podle § 266 BGB je věřitel oprávněn částečné plnění odmítnout. K částečnému odstoupení (podle § 323 odst. 5 BGB, který představuje ne zcela totožnou obdobu § 2004 odst. 2 OZ) lze pak přistoupit pouze tehdy, pokud věřitel částečné plnění přijal (ač k tomu nebyl povinen). K tomu srov. ERNST, W. In: KRÜGER, W. a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 3. Schuldrecht – Allgemeiner Teil II.* 9. vyd. C. H. Beck, 2022, BGB § 323, Rn. 206. Dostupné z: *Beck-online.de* [právní informační systém]. (dále jen jako „MüKo BGB“)

²¹ ŠILHÁN, J. In: HULMÁK a kol., op. cit., s. 1205–1214, marg. č. 29.

²² Obdobně v německé literatuře ERNST, W. In: MüKo BGB, op. cit., BGB § 323, Rn. 205.

²³ K tomu též srov. ERNST, W. In: MüKo BGB, op. cit., BGB § 323, Rn. 209–215.

²⁴ Oproti tomu srov. § 323 odst. 5 BGB, který oproti české úpravě dopadá nejen na případy částečného plnění, ale i na případy jiných podstatných porušení smlouvy, či porušení jednotlivých smluvních povinností. Srov. ERNST, W. In: MüKo BGB, op. cit., BGB § 323, Rn. 232–234, 276.

vadnost částečného plnění. Komentované ustanovení naopak lze aplikovat na případy, kdy je odstupováno z důvodu prodlení se zbylou částí plnění (srov. § 1977, 1978 OZ; případně z jiného důvodu), a to i přestože je částečné plnění vadné, neboť nevedou-li vady částečného plnění k možnosti odstoupení, neexistují důvody, proč by proběhnuvší částečné plnění (byť vadné) mělo být vyřazeno z působnosti § 2004 odst. 2 OZ. V takovém případě tak odstupující bude moci odstoupit toliko od nesplněného zbytku plnění, zatímco vady částečného plnění bude možné řešit prostřednictvím práv z vad. Vedle toho však může dojít i k souběhu důvodů pro odstoupení. Je-li tak možné současně odstoupit z důvodu částečného prodlení (či z jiného důvodu netýkajícího se částečného plnění) a současně též z důvodů vad částečného plnění, může oprávněný uplatnit svá práva libovolně podle své volby (nebude tak limitován povinností odstoupit jen částečně podle § 2004 odst. 2 OZ). Za podmínek dále uvedených v tomto textu tak bude moci odstoupit buďto od celého závazku, nebo jen od části týkající se vadného plnění, anebo jen od té části závazku, ohledně které dosud nebylo plněno.

V kontextu shora uvedeného tudíž lze uzavřít, že aplikovat § 2004 odst. 2 OZ tak na poměry vymezeného případu (posuzovaného Nejvyšším soudem) nelze – v dané věci se mělo plnit (tj. i předat) dílo jako celek, k čemuž nedošlo (tedy nebylo plněno ani zčásti, byť dílo fakticky zhotoveno již bylo²⁵). Přesto má toto ustanovení nezanedbatelný význam, neboť z něj je patrné, že zákonodárce před zánikem celého závazku²⁶ preferuje zachování alespoň některých jeho částí, které mohou po odstoupení přetrvat a s nimiž není žádoucí spojit účinky odstoupení.²⁷

2.1.2 K aplikačnímu dosahu § 2004 odst. 3 OZ

Vedle toho § 2004 odst. 3 OZ řeší situace, kdy je dlužník podle smlouvy zavázán k nepřetržité či opakované činnosti nebo k postupnému dílčímu plnění. V takových případech je věřitel oprávněn od smlouvy odstoupit jen s účinkem *ex nunc*, ledaže by pro něj již přijatá dílčí plnění sama o sobě neměla význam. Zde tak na rozdíl od předchozí situace nelze jednoduše určit, jaké druhy odstoupení lze pod toto ustanovení podřadit. Můžeme usuzovat, že uvedené ustanovení dopadá jak na případy následného sankčního odstoupení, tak i na případy preventivního předběžného odstoupení. V každém případě je však i zde zřejmá tendence zákonodárce k zachování těch částí závazku, které mohou přetrvat (odstoupením proto nejsou dotčena již přijatá dílčí plnění, či již provedené nepřetržité či opakované činnosti). I v tomto režimu se proto jedná o částečné odstoupení od smlouvy, byť určitým specifikem je zde skutečnost, že pro vyřešení otázky, která část závazku odstoupením může

²⁵ Srov. § 2586 odst. 1 ve spojení s § 2604 OZ. Podle těchto ustanovení je povinností zhotovitele „provést“ dílo. Zhotovitel tedy plní „provedením díla“. Dílo je však právní úpravou považované za provedené až za kumulativního splnění dvou podmínek – dokončení a předání. *Ergo* nedojde-li k předání díla, zhotovitel neplnil (ani zčásti), byť by dílo již fakticky bylo zhotoveno (dokončeno).

²⁶ Myšleno s výjimkami plynoucími z § 2005 OZ.

²⁷ Lze přisvědčit závěru Nejvyššího soudu vyslovenému v citovaném rozhodnutí, podle kterého „zákonná úprava směřuje k tomu, aby byly zásahy zpětných *ex nunc* účinků odstoupení od smlouvy pokud možno minimální a zrušení závazku se zbytečně netýkalo i těch jeho částí, které mohou po odstoupení přetrvat, tedy aby nedocházelo k neúčelnému zmaření smlouvy bez racionálního podkladu“.

zaniknout, je klíčové zjištění, jaká část závazku již byla plněna. Účinky odstoupení tak nemohou nastoupit zpětně a narušit již (řáděně) poskytnutá plnění. Pochopitelně ani toto ustanovení tak na řešenou věc nedopadá.

2.1.3 Dílčí závěr

Z provedeného výkladu lze tudíž usuzovat, že *ratio* obou shora analyzovaných norem (§ 2004 odst. 2, 3) spočívá především též v tom, že zákonodárce nechce účinky odstoupení vázat na ty části závazku, které již zanikly splněním (v případě odst. 2 částečným plněním, v případě odst. 3 dílčím plněním).²⁸ Je proto možné vyslovit tezi, že bylo-li již ohledně některé části závazku plněno, nelze ohledně této části od smlouvy odstoupit²⁹, ledaže by byl dán důvod pro odstoupení i jen ohledně příslušné části plnění (typicky je poskytnuté částečné plnění vadné a představuje podstatné porušení smlouvy³⁰).

2.2 Typizace možných případů částečného odstoupení

Z výše provedeného negativního vymezení aplikačního dosahu § 2004 odst. 2, 3 OZ je pak zřejmé, že zbývá nalézt řešení též kupříkladu pro situace, kdy dlužník poskytl částečné plnění (tj. je ve stavu částečného prodlení), které je nadto vadné, přičemž takové porušení spočívající v poskytnutí vadného plnění současně zakládá důvod od smlouvy odstoupit; a situace, kdy dlužník poskytl celé plnění (tj. není ve stavu prodlení), avšak jen (oddělitelná) část tohoto plnění je vadná. Vedle toho je rovněž sporná možnost částečného odstoupení v případech, kdy dlužník poskytl celé plnění a celé plnění bylo vadné.

Předestřené situace ovšem představují typické případy následného sankčního odstoupení. Pro účely posouzení shora vymezeného případu řešeného Nejvyšším soudem je tudíž zapotřebí zabývat se též otázkou, zda řešení dovozovaná pro případy následného sankčního odstoupení lze aplikovat i na případy preventivního předběžného odstoupení (tj. zda je částečné odstoupení za stejných podmínek přípustné i v těchto případech).

Ani těmito naznačenými situacemi se ovšem výčet možných typových případů částečného odstoupení (řešených tímto článkem) nevyčerpává. Pro lepší názornost a zpřehlednění řešené problematiky je proto vhodné jednotlivé typové případy taxativně vymezit na základě jasných hledisek. Jednotlivé typové případy částečného odstoupení se tudíž budou od sebe lišit v závislosti na důvodu pro odstoupení a na tom, zda a jak (v jakém rozsahu a kvalitě) již bylo plněno.

²⁸ Lze poznamenat, že v případě odst. 3 též zákonodárce konstruuje vyluku z účinků odstoupení pro již provedené či poskytnuté nepřetržité či opakované činnosti. Důvodem pro tyto vyluky může být mimo jiné též obtížné vypořádávání těchto (vzájemně již poskytnutých) plnění. Krom toho je však zde patrný akcent zákonodárce na minimalizaci zásahů do těch částí závazku, které již zanikly v důsledku (oboustranného) splnění. K posledně řečenému přiměřeně srov. též KINDL, T. In: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V: § 1721 až 2520*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, komentář k § 2004. Dostupné z: *ASPI* [právní informační systém].

²⁹ Obdobný přístup je (až na drobné výjimky) zastáván i v zahraničních úpravách, k tomu viz dále v textu.

³⁰ Důvod pro odstoupení ohledně částečného plnění může nastat i v jiných případech stanovených zákonem, ale i v případech dohodnutých smluvně.

Typicky jde o tři kategorie důvodů, lišící se v závislosti na tom, co vede k jejich naplnění:

- 1) *Důvodem pro odstoupení není porušení smlouvy (ani brožící).*
- 2) *Důvodem pro odstoupení je porušení smlouvy.*
- 3) *Důvodem pro odstoupení je teprve brožící (budoucí) porušení smlouvy.*

Pokud jde o rozsah a kvalitu plnění, tak mohou nastat situace následující:

- a) *Plněno dosud vůbec nebylo.*
- b) *Bylo poskytnuto celé plnění a celé je vadné.*
- c) *Bylo poskytnuto celé plnění, ale jen jeho část je vadná.*
- d) *Bylo poskytnuto jen částečné plnění, které je celé vadné.*
- e) *Bylo poskytnuto jen částečné plnění, které je jen zčásti vadné.*

Přitom platí, že k typizovaným situacím částečného odstoupení může docházet v různých variantách (resp. kombinací jednotlivých situací z obou výše vymezených skupin). Současně je z uvedeného členění zřejmé, že se bude jednat vždy o (synallagmatické) závazky, jejichž účelu má být dosaženo splněním (tj. splněním zanikajícím).

V kontextu výše uvedeného rozdělení příslušných situací je na místě okomentovat rovněž jejich vztah k následnému vypořádání. Jednotlivé typizované situace (v jejich kombinacích ad 1–3 a ad A–E) se od sebe budou rovněž odlišovat na základě kritéria, zda v důsledku odstoupení vyvstane potřeba následného vypořádání (části) závazku, či nikoli. Otázka potřeby následného vypořádání závazku přitom není zcela závislá pouze na tom, zda bylo plněno zcela, nebo zčásti. Může totiž docházet k situacím, kdy vyvstane potřeba vypořádání závazku, aniž by z právního hlediska došlo k plnění (byť i částečnému). K tomuto jevu typicky dochází u smluv o dílo, kde mnohdy bývá odstupováno v průběhu zhotovování díla (tj. aniž by bylo plněno³¹), které po odstoupení zůstane objednateli v nedokončeném stavu. Tento parametr je tak třeba zdůraznit zvláště v situaci ad A), neboť v situacích ad B–E) bude potřeba vypořádání po odstoupení spíše pravidlem (resp. bude obvykleji nastávat), ledaže by bylo částečně odstupováno od té části závazku, v rámci níž si strany ještě nic neposkytly. Je nicméně otázkou, nakolik budou jednotlivé parametry určující konkrétní typový případ hrát roli pro posouzení přípustnosti částečného odstoupení, resp. zda predeterminují existenci nějakých zvláštních konkrétních předpokladů (či vylučují nějaký předpoklad obecný), nebo zda se naopak obecné předpoklady částečného odstoupení (které budou v textu rozebrány) shodně uplatní na všechny typové případy.

2.3 Komparativní exkurz

Částečné odstoupení od smlouvy je řešeno i v zahraničních právních úpravách. Je proto namístě hledat inspiraci i v našem právnímu řádu blízkých právních úpravách. V tomto směru se přirozeně nabízí německé a rakouské právo, jakožto jedny z hlavních inspiračních zdrojů našeho občanského zákoníku (resp. úpravy závazkového práva). Nelze ale odhlížet ani od Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (dále jen „CISG“), která byla

³¹ Pokud ovšem nebylo dohodnuto plnění (předávání) díla po částech.

nesporně rovněž inspirací k zákonu č. 513/1991 Sb., obchodnímu zákoníku, zrušenému ke dni 1. 1. 2014, jenž je současnou soukromoprávní úpravou rovněž reflektován.

Německé BGB upravuje částečné odstoupení od smlouvy především v § 323 odst. 5. Podle tohoto ustanovení, pokud dlužník plnil částečně, je věřitel oprávněn odstoupit od celé smlouvy jen tehdy, nemá-li na částečném plnění zájem.³² Pokud dlužník neplnil v souladu se smlouvou (tj. plnil, ale vadně), nemůže věřitel od odstoupit od celé smlouvy v případě nepodstatného porušení.³³ Možnost částečného odstoupení se vztahuje i na případy částečně vadného plnění. Podstatnost porušení ve vztahu k příslušné vadné části plnění se posuzuje toliko s přihlédnutím k příslušné části plnění (tj. zda ohledně příslušné vadné části byl podstatně porušen zájem věřitele ze smlouvy). Pokud je vada ve vztahu k příslušné části podstatná, může oprávněný odstoupit jen ohledně příslušné dotčené části plnění. Jeho případné právo na úplné odstoupení od smlouvy je pak odvislé od skutečnosti, zda by i v případě částečného odstoupení zůstal nadále porušen jeho smluvní zájem (tj. zájem na celé smlouvě).³⁴

V **CISG** je částečné odstoupení od smlouvy upraveno především v čl. 51 a čl. 73. Článek 51 dopadá na situace částečného plnění (prodávající dodá jen část zboží) nebo částečně vadného plnění (pouze část dodaného zboží není v souladu se smlouvou). V takovém případě může kupující odstoupit od celé smlouvy jen tehdy, jestliže částečné nesplnění nebo splnění neodpovídající smlouvě zakládá podstatné porušení (celé) smlouvy. Jinými slovy, čl. 51 směřuje primárně na odstoupení částečné, přičemž teprve tehdy, kdy by zúžení pohledu jen na vadnou nebo chybějící část plnění poškozovalo zájmy kupujícího, může kupující odstoupit i od celé smlouvy (čl. 51 odst. 2).³⁵ Odstoupení od celé smlouvy tak představuje výjimku z obecného pravidla, podle kterého má být odstoupeno zásadně částečně.³⁶ V případě prodlení zakládajícího nepodstatné porušení smlouvy má pak kupující právo stanovit dodatečnou lhůtu k plnění a odstoupit od smlouvy (částečně) po jejím marném uplynutí [čl. 49 odst. 1 písm. b)]. Za podstatné porušení je chápáno porušení smlouvy, které má za následek takovou újmu pro poškozenou stranu, že ji v podstatě připraví o to, co mohla od smlouvy

³² Není však k totálnímu odstoupení povinen. Může si nadále vybrat částečné odstoupení (za předpokladu, že jsou obě oprávněná). K tomu srov. ERNST, W. In: MüKo BGB, op. cit., BGB § 323, Rn. 216.

³³ ERNST, W. In: MüKo BGB, op. cit., BGB § 323, Rn. 250. Lze v této souvislosti poznamenat, že podle § 323 BGB není zákonným důvodem pro odstoupení podstatné porušení smlouvy, jako tomu je v OZ. Právo odstoupit vzniká (zjednodušeně řečeno) tehdy, pokud dlužník neplní v souladu se smlouvou a současně marně uplyne dodatečná přiměřená lhůta, kterou mu věřitel poskytl k nápravě. Ustanovení § 323 odst. 2 BGB pak vymezuje situace, kdy stanovení dodatečné lhůty není nutné. Kategorie podstatnosti porušení má tak podle § 323 odst. 5 BGB význam jen pro to, zda může oprávněný odstoupit jen částečně, nebo i od celého závazku (v podrobnostech srov. ERNST, W. In: MüKo BGB, op. cit., BGB § 323).

³⁴ ERNST, W. In: MüKo BGB, op. cit., BGB § 323, Rn. 276. Proti tomu srov. též § 323 odst. 1 BGB, kde se podstatné porušení nevyžaduje, avšak odstoupení je možné až po marném uplynutí lhůty stanovené k nápravě. Odst. 1 tak na rozdíl od odst. 5 dopadá především na (nikoli částečné) prodlení dlužníka a na situace, kdy je jinak porušením dlužníka narušen zájem na úplném splnění v souladu se smlouvou (tj. porušení se netýká jen části závazku). K tomu srov. též ERNST, W. In: MüKo BGB, op. cit., BGB § 323, Rn. 53.

³⁵ BACH, I. In: KRÖLL, S. a kol. *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG): A Commentary*. 2. vyd. München: Verlag C. H. Beck, 2018, CISG Article 51, Rn. 25. Dostupné z: [Beck-online.de](https://doi.org/10.5040/9781509923601) [právní informační systém]. DOI: <https://doi.org/10.5040/9781509923601>

³⁶ V podrobnostech BACH, I. In: KRÖLL a kol., op. cit., CISG Article 51, Rn. 3. Zde je mimo jiné poukazováno na duplicitu prostředků nápravy projevující se v čl. 49 odst. 1 písm. a) a čl. 51 odst. 2.

důvodně očekávat.³⁷ Vzhledem k tomu, že odstoupení od smlouvy je v CISG považováno za prostředek *ultima ratio*, je aplikační praxí upřednostňováno spíše částečné odstoupení a naplnění předpokladů pro úplné odstoupení (podstatnost porušení celé smlouvy) se posuzuje velmi restriktivně.³⁸ Vedle toho čl. 73 dopadá na smlouvy stanovící dílčí dodávky zboží. Nesplní-li jedna strana povinnosti týkající se jednoho dílčího plnění, a dané porušení je podstatné ohledně tohoto dílčího plnění, může druhá strana odstoupit od smlouvy ohledně tohoto dílčího plnění. Ohledně budoucích dodávek je pak možné odstoupit jen tehdy, pokud porušující strana vyvolá odůvodněné obavy, že dojde k podstatnému porušení ohledně budoucích dodávek (oprávněná strana přitom musí odstoupit v přiměřené době). Kupující, který již odstoupil od smlouvy ohledně kterékoli dodávky, může současně odstoupit od dodávek již uskutečněných nebo budoucích, jestliže vzhledem k jejich vzájemné závislosti by nebylo možno tyto dodávky použít k účelu, který strany zamýšlely při uzavření smlouvy.

V **rakouském právu** je částečné odstoupení od smlouvy upraveno v § 918 odst. 2 **ABGB**. Podle tohoto ustanovení je věřitel oprávněn v případě dělitelných plnění odstoupit z důvodu částečného prodlení pouze ve vztahu k příslušné části plnění, nebo ve vztahu ke všem zbývajícím dílčím plněním. Textace ustanovení primárně směřuje na smlouvy o postupném plněním či dílčích dodávkách. V nauce je však dovozováno, že se uvedené ustanovení aplikuje i na případy jiných smluv, v nichž se mají plnit dělitelná plnění.³⁹ Je nicméně zřejmé, že oproti německé úpravě a CISG se příslušné ustanovení vztahuje primárně na případy (částečného) prodlení, zatímco uvedené úpravy postihují i případy plnění poskytnutého v rozporu se smlouvou (tj. případy částečně vadného plnění).⁴⁰

V obecné rovině lze **shrnout**, že ve zkoumaných právních úpravách se úprava částečného odstoupení od smlouvy v některých parametrech odlišuje od české právní úpravy. Případné závěry proto nelze přebírat bez důkladněji provedené komparace (kterou si tento článek s ohledem na jeho omezený rozsah neklade za cíl provádět) a bez poctivého uvážení všech shodných a odlišných prvků posuzovaných úprav. Přesto se shora uvedené úpravy (resp. z nich plynoucí přijímané doktrinální závěry) obecně shodují v tom, že úprava částečného odstoupení nedopadá jen na případy částečného prodlení, ale i na případy částečně vadného plnění. To však z naší právní úpravy *prima facie* dovodit nelze. Tato skutečnost tak může svědčit o určité nedostatečnosti české právní úpravy. Je proto třeba se zabývat tím, zda a za jakých podmínek jsou tyto případy částečného odstoupení možné v podmínkách české právní úpravy. Mám přitom za to, že není nezbytně nutné se vydávat cestou

³⁷ Podrobněji srov. BACH, I. In: KRÖLL a kol., op. cit., CISG Article 51, Rn 28–42.

³⁸ Ibid., Rn. 35.

³⁹ GRUBER, M. In: KLETEČKA, A., SCHAUER, M. a kol. *ABGB-ON. Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. Manz Verlag, Stand 1. 8. 2019, ABGB § 918, Rn. 39–43. Dostupné z: rdh.manz.at [právní informační systém].

⁴⁰ R. Reischauer ale podotýká, že § 918 ABGB se uplatní i v případech kvalitativních vad, neboť dlužník takto plnil v rozporu se sjednaným způsobem plnění. Přesto se ale tyto případy objevují jen zřídka, neboť vady jsou nejčastěji zjištěny až po předání zboží a v takovém případě je třeba uplatnit práva ze záruky. Uvedené ustanovení má tak význam např. ve stavebnictví, kde se stavba nemusí převzít z důvodu vady plnění. Viz REISCHAUER, R. In: RUMMEL, P. a kol. *ABGB-Kommentar*. 4. vyd. Manz Verlag Wien, 2021, ABGB § 918, Rn. 82. Dostupné z: rdh.manz.at [právní informační systém].

rozšiřujícího výkladu § 2004 odst. 2 OZ, když toto ustanovení dopadá primárně na jiné situace a neřeší vůbec kvalitu poskytnutého částečného plnění, či v konečném důsledku ani konkrétní důvod, na základě kterého je odstupováno. Je v tomto ohledu zajímavé také zmínit, že zatímco v BGB a CISG zjevně existují podmínky i pro případný rozšiřující výklad, v ABGB textace zákona jasně dopadá na odlišné situace, a přesto se tamější doktrína rozhodla pro rozšiřující výklad⁴¹ § 918 odst. 2. Jak jsem však již uvedl, v tuzemských podmínkách nepovažuji za vhodné se tímto směrem vydávat, neboť jsem přesvědčen, že přípustnost částečného odstoupení (v případech řešených tímto článkem) lze dovodit i bez nutnosti aplikace § 2004 odst. 2 OZ (ať už na základě analogie, či extenzivního výkladu, který zde podle mého mínění nepřípadá do úvahy).

3 Jednotlivé předpoklady pro částečné odstoupení

Jaké předpoklady je třeba tedy splnit, aby částečné odstoupení od smlouvy bylo přípustné a platně vyvolalo zamýšlené účinky?

3.1 Určitost úkonu odstoupení

Samotný úkon odstoupení od smlouvy je svojí povahou jednostranným právním jednáním. Tak jako každé právní jednání proto musí splňovat náležitosti, které na ně klade zákon. Podle § 553 OZ je vadou právního jednání jeho neurčitost. Jak uvádí J. Handlar, „*právní jednání je projev vůle zaměřený na vyvolání právních následků. K tomu, aby vůle jednajícího mohla zamýšlené právní následky vyvolat, je nezbytné, aby byla projevována srozumitelně a určitě. Projev vůle je srozumitelný a určitý tehdy, je-li možno zjistit, jaké právní následky má projevovaná vůle způsobit, tedy jaká práva a povinnosti a jakým způsobem má právní jednání založit, změnit nebo zrušit*“.⁴² V kontextu částečného odstoupení od smlouvy představuje určitost důležitý znak, jehož naplnění může být v řadě případů (podobně jako v případě v úvodu uvedeném) problematické. Z částečného odstoupení od smlouvy proto musí být patrné, jaká konkrétní vzájemná práva a povinnosti mají v důsledku odstoupení zaniknout (resp. jaký obsah závazku má po realizaci částečného odstoupení přetrvat).⁴³

3.2 Vzájemná podmíněnost

Synallagmatické vztahy jsou charakteristické podmíněností vzájemných plnění.⁴⁴ V synallagmatických vztazích je proto věřitel současně dlužníkem a dlužník současně věřitelem.

⁴¹ Fakticky se zřejmě jedná spíše o analogii, byť jsem v citovaných textech nenalezl zmínku o tom, že by se příslušní autoři v tomto smyslu vyjadřovali.

⁴² HANDLAR, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1977–1984.

⁴³ Obdobně Nejvyšší soud v citované věci sp. zn. 32 Cdo 3345/2018 konstatoval, že „*má-li částečné odstoupení vyvolat zamýšlené účinky, musí být v první řadě dostatečně určitým právním jednáním, to znamená, že v okamžiku, kdy je objednatel činí, musí být oběma stranám smlouvy zřejmé, jaká jejich konkrétní práva a povinnosti založená smlouvou mají ve smyslu ustanovení § 2005 odst. 1 o. z. tímto částečným odstoupením zaniknout (v jakém rozsahu) a jaká konkrétní práva a povinnosti (v jakém rozsahu) ze smlouvy mají přetrvávat nadále*“.

⁴⁴ K synallagmatickým vztahům srov. např. HURDÍK, J. *Vzájemnost práv a povinností plynoucích ze závazkových vztahů (synallagma). Jurisprudence, vynutitelnost práva a právní praxe*. 2001, roč. 3, č. 1, s. 29, nebo též ŠILHÁN, J. In: HULMÁK a kol., op. cit., s. 857–861.

Přesněji řečeno, s povinností (právem) jedné strany je vždy úzce spojena funkčně podmíněná povinnost (právo) strany druhé. Smluvní závazky přitom směřují vždy k realizaci nějakého stranami zamýšleného cíle. Synallagma je pak typické právě tím, že k této realizaci dochází podmíněně. Jinými slovy, zamýšleného cíle lze dosáhnout zpravidla jen tehdy, když každá ze stran splní své závazkové povinnosti. Tato vzájemná podmíněnost přirozeně existuje i v poměrech shora uvedeného případu. Zde se projevuje v tom, že povinnost zhotovitele provést dílo se na straně druhé pojí s povinností objednatele zaplatit cenu.

Výše popsaná vlastnost synallagmatických závazků zaujímá u částečného odstoupení od smlouvy nezanedbatelný význam.⁴⁵ Odstupující strana si proto nemůže libovolně zvolit, jaká práva a povinnosti ze závazku zaniknou, a jaká nikoliv. Nelze proto například připustit, aby se částečné odstoupení dotýkalo jen povinnosti dodání určité části zboží a neodrazilo se ve stejném poměru ve sjednané kupní ceně. Vzájemnou podmíněnost jednotlivých povinností je proto zapotřebí respektovat nejen pokud jde o jednotlivé povinnosti, jež mají být odstoupením dotčeny, nýbrž je třeba zachovat i ekvivalenci rozsahu jejich zániku.

Lze tedy uzavřít, že je vždy třeba posuzovat vzájemnou provázanost jednotlivých protipovinností a skutečnost, zda tyto povinnosti mají odstoupením zaniknout ve vzájemně ekvivalentním poměru.

3.3 Oddělitelnost

S právě řečeným přitom úzce souvisí otázka oddělitelnosti jednotlivých práv a povinností. Redukci účinků odstoupení od smlouvy pouze na určitou výšeč vzájemně provázaných práv a povinností ze závazku lze učinit jen v případě, kdy je možné realizovat zbývající část závazku nezávisle na části, ohledně které je odstupováno.⁴⁶ Příslušná část závazku (resp. výšeč práv a povinností) proto musí být oddělitelná od zbytku závazku.

Má-li tak vést částečné odstoupení k částečnému zániku (obsahu) závazku tak, že jím dojde k redukci předmětu plnění (tj. v řešeném případě zhotoviteli odpadne povinnost plnit odstoupením dotčenou část díla a objednateli povinnost zaplatit této části odpovídající cenu), je současně třeba, aby předmět plnění vůbec umožňoval takové rozdělení. V opačném případě by nebylo možné určit, jaká výšeč obsahu závazku (jednotlivých práv a povinností) má částečným odstoupením zaniknout.

Jak ale rozpoznat, zda lze jednotlivé části plnění oddělit od celých plnění (resp. zda lze poměrně krátit jednotlivé vzájemně podmíněné povinnosti vyplývající ze závazku)?

Tak například zahraniční nauka ve vztahu k **CISG** dovozuje, že pojem dělitelnosti plnění spočívá především ve fyzické a ekonomické nezávislosti. Pokud jsou tedy jednotlivé části fyzicky a ekonomicky dělitelné tak, že by mohly být prodány různým zákazníkům stejně jako ve své současné konfiguraci (tj. v celku), pak se jedná o dělitelné plnění. Dále je ovšem

⁴⁵ Vedle toho v asynallagmatických vztazích neexistuje vzájemná provázanost práv a povinností, případná otázka přípustnosti částečného odstoupení v takových vztazích tudíž pochopitelně na tomto kritériu nemůže záviset.

⁴⁶ Obdobně je to dovozováno i u čl. 51 Vídeňské úmluvy. Viz BACH, I. In: KRÖLL a kol., op. cit., CISG Article 51, Rn. 9–14.

upozorňováno, že hlavním účelem požadavku dělitelnosti je určit právní důsledky jednání odstupující strany.⁴⁷ Toto kritérium přitom souvisí s výše uvedenou vzájemnou provázaností jednotlivých povinností stran. Právní důsledky částečného odstoupení od smlouvy tak nebude možné zjistit v případech, kdy k příslušné (vadné) části plnění nebude možné přiřadit v ekvivalentním poměru příslušnou část ceny. Z právě řečeného je tak dovozován dvoudílný test spočívající v otázkách 1) fyzické a ekonomické nezávislosti jednotlivých částí, tj. zda mohou být jednotlivé části prodávány nezávisle na sobě; a 2) zjistitelnosti (přiřaditelnosti) ceny, tj. zda je cena vadné nebo nedodané části plnění prodávajícího pevně stanovena nebo ji lze zjistit z podmínek kupní smlouvy.⁴⁸

Obdobně **německá** doktrína ve vztahu k částečnému odstoupení podle § 323 odst. 5 věty první BGB dovozuje jako jeden z předpokladů částečného odstoupení od smlouvy dělitelnost plnění. Pokud je plnění dlužníka z technických nebo právních důvodů, nebo podle shodné vůle stran, nedělitelné, nelze částečné odstoupení připustit (neboť by nebylo možné rozdělit závazek) a věřiteli zbývá jen úplné odstoupení od smlouvy. V tomto směru je rozlišována objektivní (faktická) nedělitelnost a nedělitelnost právní (založena smlouvou podle úmyslu či vůle stran).⁴⁹ Podobně je též dovozováno, že v rámci synallagmatických závazků lze odstoupit částečně jen v případech, kdy k jednotlivému smluvnímu závazku (části z „celkového smluvního závazku“ dlužníka) lze přiřadit určitelnou část protiplnění.⁵⁰

Podobně i v **rakouské** literatuře se ve vztahu k odstoupení od smlouvy podle § 918 odst. 2 ABGB uplatní jako předpoklad částečného odstoupení oddělitelnost plnění pro obě strany smluvního vztahu.⁵¹ Dělitelnost se posuzuje podle úmyslu stran. Plnění se považuje za dělitelné, pokud by strany za stejných podmínek uzavřely smlouvu i na část za přiměřeně nižší úplatu.⁵² Přesněji řečeno je rozhodující, zda zájem stran na vzájemné výměně plnění, který vedl strany k uzavření smlouvy, je dán i pro případ výměny části plnění za odpovídající sníženou protihodnotu, resp. zda takový zájem v době uzavření smlouvy rozpoznatelný (nebo stranám znám). Pro posouzení dělitelnosti jsou proto zásadně rozhodující zájmy obou smluvních stran. Ani samotná faktická dělitelnost plnění není rozhodující, pokud není dán zájem stran na plnění části (resp. k částečnému plnění vůle stran nesměřovala).⁵³ Není-li úmysl stran zjistitelný (ani z jakýchkoli indicíí), považuje se plnění podle judikatury OGH zásadně za nedělitelné.⁵⁴ Možnost částečného odstoupení od smlouvy nicméně může být vyloučena i v případě nedělitelnosti plnění jen na jedné straně. Doktrína v takových případech dovozuje, že svědčí-li nedělitelnost toliko zájmu věřitele, může si věřitel vybrat mezi úplným a částečným odstoupením od smlouvy. Pokud je ale naopak nedělitelnost toliko

⁴⁷ BACH, I. In: KRÖLL a kol., op. cit., CISG Article 51, Rn. 9–14.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ ERNST, W. In: MüKo BGB, op. cit., BGB § 323, Rn. 207–208.

⁵⁰ ERNST, W. In: MüKo BGB, op. cit., BGB § 323, Rn. 232.

⁵¹ Srov. GRUBER, M. In: KLETEČKA, SCHAUER a kol., op. cit., ABGB § 918, Rn. 42.

⁵² Srov. např. rozhodnutí OGH ze dne 3. 11. 1987, sp. zn. 5 Ob 584/87.

⁵³ GRUBER, M. In: KLETEČKA, SCHAUER a kol., op. cit., ABGB § 918, Rn. 40.

⁵⁴ Srov. REISCHAUER, R. In: RUMMEL a kol., op. cit., ABGB § 918, Rn. 89. Srov. též rozhodnutí OGH ze dne 13. 7. 2006, sp. zn. 2 Ob 301/05m.

v zájmu dlužníka, podle judikatury OGH se právo věřitele v takových případech omezují pouze na úplné odstoupení od smlouvy. Část doktríny nicméně proti takovému závěru protestuje s tvrzením, že i věřitel by měl mít možnost považovat plnění za dělitelné i proti zájmům dlužníka (je přitom poukazováno na paralelu s částečnou nemožností plnění, kde § 920 věta druhá výslovně odkazuje pouze na zájmy věřitele).⁵⁵

Domnívám se, že výše uvedené závěry z příslušných zahraničních úprav a z CISG lze *mutatis mutandis* převzít i do poměrů české právní úpravy.⁵⁶ Obecně lze tak učinit konkluzi, že oddělitelnost předmětu plnění (díla) představuje jeden z předpokladů částečného odstoupení od smlouvy. Oddělitelnost je přitom zapotřebí posuzovat s přihlédnutím k synallagmatické povaze závazku. Jinými slovy oddělit předmět plnění půjde pouze tehdy, pokud část plnění může sama o sobě obstát nezávisle na celém plnění (tj. oddělení nebrání faktická či objektivní překážka) a současně lze s přihlédnutím k obsahu závazku (resp. s přihlédnutím ke shodně projevené vůli stran) k příslušné části plnění (díla) též přiřadit tomu odpovídající část protiplnění druhé strany (ceny). Sjedná-li si tak strany cenu s přihlédnutím k celému předmětu plnění a/nebo nejedná-li se současně o plnění, jež by bylo možné rozdělit ve vztahu k příslušnému protiplnění na poměrně si odpovídající části, o oddělitelné plnění (resp. oddělitelnou povinnost, jež spadá do souboru všech práv a povinností tvořících obsah závazku) se nejedná.⁵⁷

3.3.1 Oddělitelnost proti zájmům dlužníka?

Zřejmě nejvíce sporné je však posouzení situace, kdy plnění dlužníka je při šetření jeho zájmu nedělitelné, zatímco plnění věřitele dělitelné je (tedy nedělitelnost plnění svědčí zájmu dlužníka). Může se v takovém případě věřitel dovolat dělitelnosti dlužníkovy plnění i proti jeho zájmům? Jedním z argumentů pro kladné posouzení tohoto problému může být skutečnost, že dlužník je přeci tím, kdo porušuje smlouvu, a tedy sám způsobil to, že k naplnění účelu smlouvy (vzájemného poskytnutí celého plnění) nedojde. Důvod pro odstoupení ovšem nemusí vždy reagovat. Další argument pak odkazuje na paralelu s částečnou nemožností plnění (v našich podmínkách srov. § 2007 OZ), kde se odkazuje explicitně toliko na zájmy věřitele a zájmy dlužníka zákon nešetří.⁵⁸

⁵⁵ GRUBER, M. In: KLETEČKA, SCHAUER a kol., op. cit., ABGB § 918, Rn. 41. Opačně v judikatuře např. rozhodnutí OGH ze dne 3. 11. 1987, sp. zn. 5 Ob 584/87.

⁵⁶ Pokud jde však o rakouské závěry o posuzování oddělitelnosti proti vůli dlužníka, přikláním se v českých podmínkách spíše k přenositelnosti závěrů judikatury OGH (tj. že proti vůli dlužníka oddělitelnost dovozovat nelze), nikoli tak výše vyložených opačných závěrů částí rakouské doktríny. Dále v textu o tom bude pojednáno blíže.

⁵⁷ O oddělitelné plnění se tak zásadně bude bez jakýchkoli problémů jednat například u kupní smlouvy, jejímž předmětem je dodání 100 ks zboží za celkovou cenu 100 000 Kč – při případném částečném odstoupení od smlouvy v rozsahu dodávky 40 ks zboží totiž nebude činit potíže určit této části plnění odpovídající část ceny (40 000 Kč). Jinak tomu ale právě bude u smlouvy o dílo, jejímž předmětem je zhotovení montované haly za sjednanou cenu (vztahující se zřejmě k celému dílu). V takovém případě je téměř nemožné určit, jaká část ceny díla připadá podle shodné vůle stran na část díla – zhotovení střechy.

⁵⁸ K tomu srov. výše citované závěry z rakouské nauky.

Domnívám se však, že takový přístup může vést až k disproporčnímu potrestání dlužníka za to, že se dopustil porušení smlouvy mající za následek vznik práva věřitele od smlouvy odstoupit. Teoreticky by sice bylo možné uvažovat o tom, že o disproporci by se nejednalo v případech, kdy k zájmům porušující strany můžeme (legitimně) přihlížet mírněji – např. pokud dlužník poruší svoji povinnost úmyslně, případně porušením smlouvy dojde k zásahu do zvláště chráněného zájmu druhé strany. Přesto mám však za to, že ani tyto argumenty samy o sobě nemohou obstát a obecně by patrně neměly hrát roli pro posouzení otázky, zda lze připustit částečné odstoupení i v případech, kdy je nedělitelnost závazku v zájmu porušující strany. Věřitel totiž může zpravidla disponovat i jinými mechanismy, které mu takto závažná porušení smlouvy mohou kompenzovat (typicky se tak může domoci kompenzace skrze náhradu škody, či smluvní pokutu). Šetření oprávněných zájmů dlužníka proto ani v takových případech nebude na újmu věřitele, neboť tomu se její případné náhrady dostane skrze jiné instituty.

Proti uvedeným závěrům by bylo možné namítnout, že zájmy dlužníka⁵⁹ lze zohlednit až při následném vypořádání. To by vedlo fakticky k tomu, že jakékoli plnění by mohlo být proti zájmům dlužníka považováno za dělitelné. Takto z pohledu dlužníka velmi invazivní závěr je podle mého mínění třeba odmítnout. Potřeba následného vypořádání závazku je přitom toliko důsledkem (částečného) odstoupení, nikoli jeho předpokladem. Navíc potřeba vypořádání mnohdy ani nemusí vyvstat. Na druhou stranu by navíc tímto způsobem bylo bez legitimního důvodu přenášena zvýšená míra insolvenčního rizika strany odstupující od smlouvy.⁶⁰ Navíc není jasné, jaké požadavky by v takovém případě byly kladeny na úkon částečného odstoupení (a jaké předpoklady by bylo potřeba splnit). Přípuštění takového závěru by pak mohlo vést též k tomu, že částečné odstoupení by bylo přípustné fakticky i v případech, kdy jím odstupující strana způsobí narušení ekvivalence vzájemných plnění (jinými slovy způsobí odstoupením zánik práv a povinností druhé strany v rozdílné míře, než v jaké měly zaniknout jeho vlastní práva a povinnosti ze závazku). Přihlížení k zájmům dlužníka až ve fázi vypořádání se tudíž z uvedených důvodů nejvíce jako vhodné (ostatně podle mnou zjištěných informací tento argument nezaznívá ani v zahraničním diskurzu).

V tuzemských podmínkách se mi proto jeví přiléhavější zvolit v tomto ohledu konzervativnější přístup a ohledně dělitelnosti plnění respektovat zájmy obou stran smluvního závazku (jak ostatně dovozuje v rakouských podmínkách též OGH). Opačný přístup podle mého názoru příliš narušuje ekvivalenci vzájemných plnění, smluvní rovnováhu stran, přičemž i v konečném důsledku zasahuje do principu rovnosti.

Nadto je třeba poznamenat, že z právní úpravy pravděpodobně nevyplývají obhajitelné důvody pro přípuštění takto silného (a závazek podstatně proměňujícího) oprávnění jedné ze stran. Třebaže paralela s částečnou nemožností plnění jistě má svoje *ratio* i v tuzemských podmínkách, sama o sobě podle mého soudu neobstojí. Nemožnost plnění je svojí povahou poněkud odlišný způsob zániku oproti odstoupení od smlouvy (kde plnění celku

⁵⁹ Jedním ze stěžejních zájmů dlužníka je přitom zpravidla zájem na ekvivalenci vzájemných plnění.

⁶⁰ Pokud by zájmy druhé strany šetřeny až při vypořádání, a nikoli při posuzování přípustnosti částečného odstoupení, nemusela by se druhá strana domoci vydání plnění v rozsahu zohledňujícím ekvivalenci vzájemných plnění.

možné je, avšak zpravidla z důvodu porušení smlouvy dlužníkem se věřitel svobodně rozhodne se ze smlouvy vyvázat). Krom toho je třeba podotknout, že úprava částečné nemožnosti plnění sice nešetří zájmy dlužníka stran toho, zda má závazek zaniknout i ohledně zbylé (objektivně splnitelné) části plnění, avšak lze zajisté přisvědčit závěrům J. Šilhána, podle něhož může na odpadnutí zaniklé části plnění navazovat aplikace ustanovení o podstatné změně okolností (§ 1765 a § 1766 OZ), když částečnou nemožností plnění může dojít k zásadnímu narušení smluvní rovnováhy. Pokud by tak mělo být dovozováno oprávnění věřitele dovolat se dělitelnosti plnění (a tedy i částečného odstoupení) i proti zájmům dlužníka, nelze současně odhlížet od toho, že aplikace pravidel o podstatné změně okolností se na případy odstoupení od smlouvy patrně neuplatní.⁶¹

3.4 Důvod pro odstoupení

3.4.1 Obecně k důvodům pro odstoupení

Důvod pro odstoupení od smlouvy může vyplývat jen ze zákona nebo ze smlouvy. Zpravidla chrání určité zájmy strany, které v případě jeho naplnění má svědčit právo od smlouvy odstoupit. Právě z něj (resp. ze zájmu, který má chránit) tak vyvěrá legitimita odstoupení od smlouvy.

Jedním z předpokladů účinného odstoupení od smlouvy (nejen částečného) je i skutečnost, že důvod aktivující právo jedné ze stran odstoupit od smlouvy skutečně nastal. V opačném případě by takový úkon nemohl vyvolat zamýšlené účinky.

Sporná však může být i otázka, jaký důvod pro odstoupení od smlouvy musí být naplněn (resp. v jaké intenzitě). S tím pak souvisí rovněž otázka, zda naplnění jakéhokoli zákonného důvodu opravňuje stranu za splnění ostatních předpokladů odstoupit od smlouvy jen částečně, anebo zda naopak je částečné odstoupení u některých specifických důvodů vyloučeno.

3.4.2 K některým aspektům podstatného a nepodstatného porušení

Jako klíčové se předně jeví zákonné rozlišení mezi podstatným a nepodstatným porušením. Podstatným porušením zákon rozumí takové porušení, o němž strana porušující smlouvu již při uzavření věděla nebo musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela (§ 2002 odst. 1 věta druhá OZ). Stojí-li tak koncept podstatného porušení na předpokladu, že druhá strana by (s vědomím budoucího porušení) takovou smlouvu neuzavřela, bylo by patrně možné namítnout, že účinky odstoupení z důvodu podstatného porušení se musí týkat výlučně celého závazku z předmětné smlouvy (s výjimkami v § 2005 OZ). Pokud by se totiž týkaly jen části závazku z příslušné smlouvy, popíralo by to samotnou povahu „podstatnosti“ daného porušení. Takové úvahy ovšem z dále vyložených důvodů nepovažují za správné.

⁶¹ Neboť s přihlédnutím k tomu, že za porušení smlouvy odpovídá právě dlužník, patrně nebude splněn předpoklad, že dlužník podstatnou změnu nemohl ovlivnit či předpokládat.

Předně kvalifikace porušení jako podstatného netkví v požadavku rozsahu porušovaných povinností ze smlouvy, nýbrž v požadavku intenzity (resp. závažnosti) porušení smlouvy. Za předpokladu oddělitelnosti jednotlivých povinností (jejich částí) pak není důvodu se ani domnívat, že by podstatné porušení mělo mít vždy vliv na celou smlouvu. Jinak řečeno, kritérium, zda by druhá strana při takovém porušení smlouvu (resp. její oddělitelnou část) neuzavřela, lze přeci posuzovat i jen ve vztahu k porušované oddělitelné části závazku. Dovození proto, že podstatné porušení se může týkat i jen oddělitelné části závazku a nedosahovat intenzity podstatného porušení ve vztahu k celému závazku (v takových případech by pak přirozeně druhá strana nebyla oprávněna k úplnému odstoupení od smlouvy, nýbrž jen k částečnému). Ostatně obdobně je podstatnost porušení podle některých autorů posuzována i v CISG.⁶² Bývá přitom argumentováno, že zúžení pohledu jen na oddělitelnou část závazku přináší výhody oběma stranám závazku. Strana, které dodala z části vadné plnění se tak nemusí obávat, že se protistrana pokusí zpochybnit celé její plnění, když je vadná jen jeho část. Vedle toho strana, které bylo částečně vadné plnění poskytnuto, si zachovává mechanismy, které jí umožňují dosáhnout plný prospěch, který od smlouvy očekávala.⁶³ Lze tedy uzavřít, že intenzitu porušení jako podstatné či nepodstatné zřejmě lze posuzovat i jen s přihlédnutím k oddělitelné části závazku a toto posouzení není třeba vždy omezovat (resp. rozšiřovat) na celý závazek.

Dále se v této souvislosti nabízí otázka, zda podstatné porušení (zakládající právo odstoupit podle zákona) týkající se celé smlouvy vylučuje možnost částečného odstoupení od smlouvy. Domnívám se, že takový závěr bez dalšího učinit nelze. Je-li odstoupení od smlouvy právní úpravou zásadně pojímáno jako velmi přísný prostředek nápravy, který nejsilněji zasahuje do autonomie vůle stran (maří účel smlouvy)⁶⁴, nedávalo by dobrý smysl částečné odstoupení v takových případech zapovídat. Ostatně právní úprava směřuje primárně k zásadě,

⁶² I. Bach v kontextu posuzování možnosti aplikovatelnosti čl. 51 i na případy, na něž dopadá čl. 73, dovozuje, že neexistuje žádný důvod, který by ospravedlňoval odlišné zacházení s částečným plněním v rámci smlouvy na dílčí dodávky a v rámci běžné smlouvy. Přitom čl. 73 výslovně počítá s posuzováním podstatnosti porušení jen s ohledem na dílčí dodávku. Citovaný autor v tomto kontextu pak uvádí, pokud je z 1000 kusů dodaných aut 10 kusů nefunkčních, je právě těchto 10 kusů aut podstatným porušením smlouvy bez ohledu na to, zda byly dodány v jediné dodávce se zbývajícími 990 auty, nebo pouze v jedné dílčí dodávce s 90 dalšími vozy. Zřejmě tak v tomto ohledu spatřuje podstatnost porušení smlouvy toliko ve vztahu k vadné části dodávky (tj. jen ohledně 10 vozidel), nikoli podstatné porušení celé smlouvy na 1000 aut, které by opravňovalo k odstoupení od celku (srov. BACH, I. In: KRÖLL a kol., op. cit., CISG Article 51, Rn. 8).

Obdobně pak jednoznačněji stejný autor dále v citované publikaci výslovně uvádí: „... *If he insures only a portion of the goods, the buyer should be allowed to 'narrow his view' to the uninsured portion of the goods for remedies purposes. As a result, the buyer may either [...] or even partially avoid the contract if the failure to insure part of the goods amounts to a fundamental breach in regard to this part of the goods.*“ (BACH, I. In: KRÖLL a kol., op. cit., CISG Article 51, Rn. 17)

⁶³ BACH, I. In: KRÖLL a kol., op. cit., CISG Article 51, Rn. 2.

⁶⁴ Je zřejmé, že zákon akcentuje zásadu *pacta sunt servanda* a primárně nabízí i jiné (méně invazivní) prostředky nápravy, které směřují k zachování existence smlouvy, jakož i k naplnění jejího účelu. Že je odstoupení od smlouvy právní úpravou pojímáno spíše jako výjimečný (a velmi přísný) prostředek nápravy plyne i z toho, že právo odstoupení od smlouvy obecně vzniká pouze v případech podstatného porušení smlouvy (§ 2002 OZ). Obdobně tendence lze vysledovat i ze speciální úpravy v OZ (srov. např. úpravu koupě movité věci). Tato zvláštní role odstoupení mezi jinými prostředky nápravy je navíc podpořena tím, že za určitých podmínek toto právo jako jediné (oproti ostatním právům z vadného plnění) zaniká (srov. § 2106 odst. 3 ve spojení s § 2107 OZ, či § 2111 v kontextu § 2112 OZ).

že smlouvy se mají dodržovat (*pacta sunt servanda*). Přikláním se proto spíše k závěru, že podstatné porušení ohledně celé smlouvy nedává oprávněné straně právo odstoupit toliko od celé smlouvy (resp. věřitele nelimituje jen na totální odstoupení). Takový výklad by totiž šel k bezdůvodnému maření té části závazku, jejíž (*ex tunc*) zánik oprávněná strana odstoupením přivodit vůbec nezamýšlí, jakkoli by i k tomu byla s ohledem na charakter porušení smlouvy oprávněna.

S přihlédnutím k výše uvedeným závěrům lze mít též za to, že podle současné právní úpravy v OZ není za účelem posouzení přípustnosti částečného odstoupení od smlouvy třeba rozlišovat mezi tím, zda v daném případě došlo k podstatnému či nepodstatnému porušení smlouvy (či její oddělitelné části). Dojde-li ke vzniku práva odstoupit naplněním zákonných předpokladů, není pak kategorie podstatnosti porušení rozhodná. Částečné odstoupení tak bude možné připustit v případech podstatného i nepodstatného porušení (budou-li současně splněny i další předpoklady částečného odstoupení, které tento text blíže popisuje).

3.4.3 Ke zvláštním zákonným případům odstoupení⁶⁵

Není potom přirozeně ani důvodu, aby se možnost zúžení pohledu jen na oddělitelnou část závazku neprosadila i ve zvláštních zákonných případech odstoupení od smlouvy. Odstoupení od smlouvy do určité míry představuje krajní prostředek nápravy, který působí zásah do zásady *pacta sunt servanda* (zbavuje strany povinnosti splnění toho, co si při uzavírání smlouvy vzájemně slíbily). I proto je třeba upřednostňovat výklad, podle kterého se tyto zásadní dopady do obsahu závazku (resp. závaznosti smlouvy v její původně dohodnuté podobě) minimalizují. Pro posouzení přípustnosti částečného odstoupení oproti odstoupení od celé smlouvy (závazku) tudíž obecně není podstatný důvod⁶⁶ vzniku práva odstoupit. Zpravidla by proto mělo být rovněž nerozhodné, od jakého konkrétního zákonného ustanovení se právo odstoupení odvozuje. Obecně nelze totiž *a priori* dovozovat, že by zákonodárce v nějakém zvláštním ustanovení zakládajícím právo odstoupit předpokládal toliko zánik celého závazku a oprávněné straně zakazoval omezit účinky odstoupení jen na jeho oddělitelnou část (opačný závěr by byl v rozporu s akcentem zákonodárce na zásadu *pacta sunt servanda* a výjimečnost jejího prolamování).⁶⁷ Přesto nelze vyloučit, že v nějakém konkrétním případě takový cíl zákonodárce skutečně sledovat bude. V souladu s právě řečeným mám však za to, že s přihlédnutím ke jmenovaným hodnotám, na nichž je závazkové právo v OZ postaveno, by takový záměr zákonodárce (tedy záměr k preferenci zániku celého závazku i v situacích, kdy může jeho část dále přetrvat) musel z konkrétně interpretované zvláštní normy vyplývat nepochybně.

⁶⁵ Tím jsou myšleny případy odstoupení od smlouvy upravené speciálními ustanoveními (tj. mimo obecnou úpravu v § 2001–2005 OZ).

⁶⁶ V tom smyslu, zda se jedná o podstatné či nepodstatné porušení smlouvy.

⁶⁷ I přesto však platí, že z důvodu problematických aspektů částečného odstoupení od smlouvy se nelze úvahy o ne/připustnosti částečného odstoupení v příslušných případech zprostit pouhým tvrzením, že zákonodárce takový postup nezakazuje. Je tudíž stále třeba vycházet z toho, že východiskem zákonné úpravy je totální odstoupení od smlouvy s tím, že možnost jeho omezení na částečné odstoupení nevylučuje. Přípustnost částečného odstoupení je ovšem vždy přirozeně podmíněna v tomto textu dovozovanými předpoklady.

V návaznosti na shora uvedené konečně zbývá posoudit otázku, zda se tato konkluze (o možnosti částečného odstoupení i ve zvláštních zákonných případech odstoupení od smlouvy) prosadí i na situace předběžného preventivního odstoupení od smlouvy. V těchto zvláštních případech se totiž právo odstoupení od smlouvy neaktivuje již v důsledku nastalé poruchy, nýbrž postačí, že tato porucha teprve hrozí. Takto silné právo ovšem zákonodárce zjevně neposkytuje s tím, aby se ho nadužívalo. O tom ostatně svědčí zcela jasně formulovaný požadavek, že ke vzniku tohoto práva nepostačuje pouze hypotetické budoucí (podstatné) porušení smlouvy, nýbrž takové budoucí porušení musí být nepochybné (srov. např. § 2002 odst. 2, či § 2593 OZ). Právě tento požadavek je přitom klíčový pro konstatování, že pro posouzení přípustnosti částečného odstoupení není v tomto ohledu patrně ani rozhodné, zda se má jednat o odstoupení předběžné preventivní či následné sankční. Je-li budoucí (potenciální) porucha skutečně nepochybná, je zjevné, že by v budoucnu opravdu za obvyklého běhu událostí nastala. Zákonodárce tak z racionálních důvodů pouze posouvá okamžik vzniku práva odstoupit ještě před okamžik samotného porušení smlouvy. Proto není namístě v tomto ohledu zacházet s předběžným preventivním odstoupením odlišně. Závěry dovozované v této části textu ve vztahu k následnému sankčnímu odstoupení se tudíž prosadí i na případy preventivního předběžného odstoupení od smlouvy.

3.4.4 Ke smluvním důvodům a roli interpretace právního jednání

Pravděpodobně velmi často mohou v praxi nastávat situace, kdy si strany ujednají pouze samotný důvod pro odstoupení, anebo „prostě“ právo odstoupit, aniž by z právního jednání současně bylo patrné, zda práva odstoupit může oprávněná strana využít i jen zčásti, či nikoli (tj. zda vůle stran směřovala pouze k totálnímu odstoupení, nebo pouze k částečnému odstoupení, nebo k oběma z nich). Primárním úkolem rozhodujícího orgánu bude v takovém případě provést řádnou interpretaci právního jednání (podle pravidel stanovených v § 555–558 OZ).

Je nicméně vhodné na tomto místě zmínit, že řádná interpretace právního jednání má mnohem větší význam, než bylo zmíněno v předešlém odstavci. Není tak omezena pouze na výklad příslušného smluvního ujednání (smluvně sjednaného důvodu, či práva odstoupit), neboť rozhodující orgán musí interpretovat smlouvu i v případech, kdy takové ujednání absentuje. Výklad právního jednání má tudíž nezastupitelnou roli i pokud jde o posuzování otázky dělitelnosti závazku. Pokud by (i přes absenci výslovného ujednání) bylo interpretací zjištěno, že vůle (úmysl) stran vylučuje částečné odstoupení od smlouvy, pak nebude možné částečné odstoupení připustit.

V řadě případů může být nicméně vůle stran jednoznačná. Bývá běžné, že si strany ujednají nejen důvody pro odstoupení, ale i možnosti dispozic s jeho rozsahem (či účinky). K tomu je potřeba jen zmínit, že ani v případech, kdy úmysl stran směřuje k částečnému odstoupení, nezabývá tato skutečnost rozhodující orgán povinnosti posouzení dalších předpokladů přípustnosti částečného odstoupení, o nichž blíže pojednává tento článek.⁶⁸

⁶⁸ Jejich konkrétní posouzení (resp. potřeba jejich naplnění) se ovšem může do značné míry odvíjet od toho, co si strany ujednaly. Ostatně smluvní úprava může často vykazovat určité nedostatky, které mohou působit faktické překážky částečnému odstoupení. Tuto nedostatečnost pak může být vhodné napravit právě prostřednictvím v článku dovozovaných předpokladů.

3.4.5 K naplnění důvodu pro odstoupení jen u části závazku

Konečně lze též zmínit, že možnost zúžení pohledu jen na část závazku (tj. zkoumání naplnění důvodu odstoupení jen ve vztahu k části závazku), která byla shora dovozována ve vztahu k podstatnému porušení, přirozeně musí platit i pro situace, kdy právo odstoupit vzniká z jiných důvodů než z důvodu podstatného porušení. Obecně tak příslušné závěry budou platit na jakékoli (i hrozící) porušení, ale i na důvody, které jsou na porušení smlouvy nezávislé. Můžeme tedy uzavřít, že naplnění důvodu pro odstoupení lze zkoumat obecně jak s přihlédnutím k celému závazku, tak i k jeho oddělitelné části.

3.4.6 Dílčí závěr

Syntézou výše provedených závěrů lze uzavřít, že pro posouzení otázky, zda částečné odstoupení je či není přípustné, není rozhodné, o jaký konkrétní důvod pro odstoupení se jedná. Jinými slovy pro posouzení otázky přípustnosti částečného odstoupení je nerozhodné, zda byl naplněn důvod zákonný, či smluvní. Stejně tak nehraje roli, zda příslušný důvod spočívá v porušení (jakémkoli), hrozícím porušení, či zda je na porušení zcela nezávislý. Částečné odstoupení totiž může a nemusí být přípustné u každého z nich.

Obdobně na konkrétním důvodu nezávislý by měl být i závěr o možnosti zúžení pohledu na část závazku při posuzování naplnění důvodu pro odstoupení. Přesto je vhodné na tomto místě uvést, že shora zastávaný závěr o možnosti dovést naplnění důvodu pro odstoupení i jen k části závazku může být vnímán jako sporný (jak ve vztahu k posuzování podstatného porušení tímto způsobem, tak i ve vztahu k ostatním důvodům pro odstoupení). Přirozeně tak může být proti uvedenému závěru namítáno, že naplnění důvodu pro odstoupení (např. podstatnost porušení smlouvy) by mělo být posuzováno pouze s přihlédnutím k celému závazku, ledaže by to bylo sjednáno jinak. I takový výklad je sice možný, byť podle mého shora argumentovaného názoru není příliš vhodný (ostatně zpravidla není ani výhodný pro žádnou ze stran, jak bylo výše popsáno). V dalších částech textu proto vycházím z toho, že posuzování naplnění důvodu pro odstoupení je možné zkoumat i jen s přihlédnutím k příslušné oddělitelné části závazku.

Třebaže konkrétní důvod pro odstoupení není určující pro závěr o (ne)přípustnosti částečného odstoupení, neznamená to, že by byl zcela bez významu. V závislosti na konkrétním důvodu se totiž může lišit posuzování jiných předpokladů částečného odstoupení. O tom bude mimo jiné pojednáno v následující části textu.

3.5 Vztah souvislosti mezi důvodem a rozsahem odstoupení

Již z výše popsaných závěrů je zřejmé, že mezi důvodem a rozsahem částečného odstoupení musí existovat vztah souvislosti. Tento vztah je třeba posuzovat relativně v závislosti na konkrétním důvodu pro odstoupení (resp. v závislosti na konkrétním zájmu, který má tento důvod chránit). V tomto směru se zde projeví shora učiněné dělení důvodů pro odstoupení v závislosti na tom, zda k jejich naplnění je třeba porušení smlouvy, hrozící porušení

smlouvy, či zda jsou na případném porušení smlouvy nezávislé (k jejich naplnění dochází z jiných důvodů).

Vznikne-li tak oprávněné straně právo částečně odstoupit z důvodu porušení týkajícího se části závazku, může tato strana odstoupit jen od této porušením dotčené části závazku. Vznikne-li oprávněné straně právo částečně odstoupit z důvodu hrozícího porušení, může částečně odstoupit jen ohledně té části závazku, ohledně které porušení smlouvy hrozí. Pokud důvod odstoupení nespočívá v (hrozícím) porušení, může odstupující strana částečně odstoupit v tom rozsahu, v jakém byl dotčen jeho zájem chráněný příslušným důvodem pro odstoupení.⁶⁹

Obecně řečeno je tudíž odstupující strana v rozsahu uplatněných účinků částečného odstoupení vázána rozsahem narušení zájmu chráněného důvodem pro odstoupení, který aktivoval její právo odstoupit. Jinak řečeno, odstupující strana si nemůže libovolně selektovat množiny vzájemných práv a povinností ze závazku, které částečným odstoupením zaniknou. Částečné odstoupení může vyvolávat účinky jen v rozsahu, v jakém se zanikající práva a povinnosti kryjí s porušovanými povinnostmi, hrozícím porušením, či s jiným důvodem zakládajícím právo odstoupit.

Právě rozebíraný požadavek lze jinými slovy vyjádřit tak, že rozsah částečného odstoupení musí být zásadně pokryt příslušným důvodem pro odstoupení. Pro lepší názornost si lze uvedený problém představit na následujícím příkladě:

Strany uzavřely smlouvu na zhotovení a dodávku 100 ks zboží za cenu 100 000 Kč. Dodavatel dodal 100 ks zboží, přičemž 40 ks dodal vadně (předpokládejme, že se jedná o plnění dělitelná). Odběrateli z důvodu tohoto porušení vznikne právo odstoupit od smlouvy. Pokud se rozhodne odstoupit částečně, může tak ve smyslu rozebíraného kritéria učinit pouze nanejvýš v rozsahu příslušných vadných 40 ks a jim odpovídající ceny 40 000 Kč. Do částečného odstoupení tak nemůže zahrnout ty části plnění, které zanikly řádně splněním, resp. přesněji řečeno ty části plnění, ohledně kterých není naplněn důvod pro odstoupení. Tyto části plnění mohou být zahrnuty maximálně do totálního odstoupení od smlouvy, což bude blíže rozebráno níže. Uvedené závěry platí obdobně i při důvodech pro odstoupení spočívajících v hrozícím porušení (v takovém případě bude možné odstoupit v tom rozsahu, ohledně něhož porušení hrozí), či na porušení nezávislých (u těchto důvodů bude třeba vždy interpretovat konkrétní zájem, který jimi má být chráněn, a tento poměřovat s rozsahem odstoupení).

3.5.1 Možnosti a limity určování rozsahu odstoupení

V tomto kontextu se nabízí též otázka, zda je oprávněná strana „povinná“ částečně odstoupit toliko v rozsahu přesně se kryjícím s důvodem pro odstoupení, anebo zda pouze postačí, že odstupovaná část je pokryta důvodem pro odstoupení, třebaže by příslušný důvod pokrýval **širší část závazku** než tu, ohledně které je odstupováno. Jinými slovy, zda se oprávněná strana v poměrech uvedeného modelového případu může při vymezení rozsahu

⁶⁹ Tím není vyloučena možnost totálního odstoupení od smlouvy za předpokladu, že důvod odstoupení (třebaže se týká jen části závazku) zakládá právo odstoupit od celého závazku. K uvedené problematice bude pojednáno dále v textu.

částečného odstoupení pohybovat kdekoli na škále od 1 do 40 kusů, nebo je „povinna“ částečně odstoupit pouze v rozsahu 40 ks (tj. tak, aby se zcela překrýval rozsah odstoupení i důvod pro odstoupení). S ohledem na teze vyslovené v tomto článku (zejména na preferenci zachování těch částí závazku, které mohou i po odstoupení přetrvat) se přikláním k závěru, že oprávněná strana si v tomto smyslu může libovolně zvolit rozsah částečného odstoupení (tj. v daném případě na škále od 1 do 40 kusů). Toto řešení ostatně efektivně zohledňuje i ekonomické aspekty částečného odstoupení, neboť si lze zajisté představit situace, kdy například z příslušných 40 kusů mohou různé kusy vykazovat různě závažné typy vad. Zatímco tak ohledně některých vadných kusů zboží může být výhodnější od smlouvy odstoupit, ohledně jiných vadných kusů může být naopak hospodárnější napravit příslušné porušení smlouvy prostřednictvím práv z vadného plnění a od smlouvy neodstoupovat.

Obdobně by se příslušné závěry měly prosadit i na situace, kdy právo odstoupit vzniká ve vztahu k **celému závazku**. Takové situace budou v praxi pravděpodobně velmi běžné, neboť zákonná úprava se (až na výjimky – § 2004 odst. 2 a 3 OZ) pouze na částečné odstoupení zásadně neomezuje, přičemž i účastníci smluvních vztahů si mnohdy ujednávají pouze důvody pro odstoupení či právo odstoupit obecně, aniž by ve smlouvě specifikovaly možnosti částečného odstoupení.⁷⁰ Typicky lze pak takové případy uvažovat též tehdy, kdy celé poskytnuté plnění trpí vadami, případně když je dlužník ohledně celého plnění v prodlení (srov. § 1977, 1978 OZ). Důvody pro připuštění částečného odstoupení i v těchto případech však zůstávají stejné. Nesporně si lze představit situace, kdy věřitel bude z celého prodlévaného plnění trvat pouze na dodání jeho oddělitelné části (která pro něj může být nezbytná), zatímco zbývající část plnění si může opatřit od spolehlivějšího dodavatele. Obdobně je představitelné, že ohledně určité části plnění bude pro věřitele výhodnější domoci se nápravy prostřednictvím práv z vadného plnění, zatímco ohledně zbývající části plnění pro něj bude efektivnější od smlouvy odstoupit a opatřit si řádné plnění jinde. Budou-li v takových případech splněny veškeré výše uvedené předpoklady, není potom důvodu bezmezně trvat na totálním odstoupení a mařit tak ty části závazku, které mohou odstoupením zůstat nedotčeny. I v případech zakládajících obecně právo odstoupit (tj. i ohledně celého závazku) se tak prosadí závěr, že částečné odstoupení od smlouvy je přípustné. Rozhodnutí oprávněné strany o částečném odstoupení by ovšem v takových případech nemělo nést znaky svévole či zneužití práva. Věřitel by tak částečným odstoupením neměl nepřiměřeně zasahovat do jemu známých oprávněných zájmů druhé strany. Na straně věřitele by proto měl zásadně existovat legitimní důvod spočívající ve skutečnosti, že odstoupení ohledně celého plnění by pro něj nemělo význam.

3.5.2 Povinnost, nebo právo odstoupit částečně?

Jak ovšem bylo výše nastíněno, s výjimkou speciálních zákonných ustanovení (§ 2004 odst. 2 a 3 OZ) tuzemská právní úprava nenutí věřitele odstoupit od smlouvy jen částečně v případech, kdy se porušení smlouvy (či jeho hrozba) týká pouze oddělitelné části závazku. V tom

⁷⁰ Ostatně může to být i shora uvedený případ, v němž nebylo specifikováno, zda příslušné porušení smlouvy ohledně 40 ks zakládá právo odstoupit částečně, anebo obecně právo odstoupit od smlouvy (tj. i ohledně celého závazku).

se česká právní úprava liší od některých zahraničních kodexů, které obecně limitují právo věřitele na možnost odstoupení jen v rozsahu porušením dotčené oddělitelné části závazku, ledaže by částečné plnění pro věřitele nemělo význam. Občanský zákoník ovšem – jak již bylo shora vylíčeno – zvláštní úpravu pro situace řešené v tomto článku neobsahuje. Proto se lze zřejmě v pochybnostech domnívat, že hledisko významu částečného plnění pro věřitele se patrně na tyto situace neuplatní, což vede k závěru, že věřiteli svědčí právo zvolit si, zda odstoupí jen částečně, nebo od celého závazku.⁷¹

Přesto je namístě poznamenat, že je teoreticky myslitelný i o výklad opačný (více rigidní), podle kterého by v nastíněných případech připadalo v úvahu toliko úplné odstoupení od smlouvy. Tím by se sice více chránila právní jistota druhé strany (věděla by, že při naplnění důvodu pro odstoupení může očekávat pouze totální odstoupení), avšak na straně druhé by se odstoupení stávalo příliš rigidním nástrojem, neumožňujícím zohlednit specifické potřeby různých závazkových vztahů. Jsem proto přesvědčen, že tyto přílišné zužující úvahy je třeba odmítnout.

3.5.3 K rozsahu odstoupení při porušení vedlejších povinností

Konečně zbývá též zodpovědět otázku, zda je [z hlediska vztahu mezi důvodem pro odstoupení (porušením) a rozsahem odstoupení] pro oprávnění částečně odstoupit relevantní, zda byla porušena povinnost hlavní nebo vedlejší. Jakkoli se bude jednat spíše o výjimečné situace, lze nesporně uvažovat, že ke vzniku práva odstoupit (i k podstatnému porušení smlouvy) může v některých případech dojít i v důsledku (hrozícího) porušení vedlejší závazkové povinnosti.⁷² Může být proto sporné, zda lze odstoupit nejen v rozsahu dotčených vedlejších práv a povinností, nýbrž i v rozsahu hlavních povinností. I v těchto případech se ovšem prosadí výše prezentovaný závěr o potřebě věcné souvislosti porušovaných povinností s rozsahem odstoupení od smlouvy. Proto platí, že i v případech porušení vedlejší povinnosti zakládajícího právo odstoupit od smlouvy, je možné částečně odstoupit i v rozsahu příslušných hlavních povinností, které jsou s porušovanou vedlejší povinností vzájemně provázány. Jinak řečeno, má-li vedlejší povinnost ze závazku též v určitém rozsahu vliv na hlavní plnění, je třeba do posuzovaného vztahu zařadit i tu část závazku, která se týká hlavního plnění. Rozhodujícím kritériem zde tak opět bude zájem, který se má příslušným důvodem pro odstoupení chránit. Pokud tento má přesah i do hlavního plnění, není důvodu, proč by nebylo možné částečně odstoupit i v rozsahu příslušných provázaných hlavních práv a povinností.

⁷¹ Teoreticky přesto mohou nastat situace, kdy porušení smlouvy nedosáhne takové intenzity, aby mohlo být považováno za podstatné s přihlédnutím k celému obsahu závazku. V takových případech pak pochopitelně právo odstoupení od celého závazku vzniknout nemůže. Mám nicméně za to, že tato skutečnost nevylučuje ani v tuzemských podmínkách možnost vzniku práva částečného odstoupení, pokud by byl důvod pro odstoupení naplněn toliko ve vztahu k oddělitelné části (k tomu srov. shora provedený výklad k důvodu pro odstoupení – ad 3.4).

⁷² Obdobně v poměrech CISG srov. BJÖRKLUND In: KRÖLL a kol., op. cit., CISG Article 25, Rn. 42. Obdobně v poměrech BGB je dovozováno, že aplikace § 323 BGB (resp. vznik práva odstoupit) není odvislá od toho, zda byla porušena hlavní nebo vedlejší povinnost (srov. ERNST, W. In: MüKo BGB, op. cit., BGB § 323, Rn. 12).

Lze proto uzavřít, že obecně nehraje roli, zda ke vzniku práva odstoupit vedlo porušení hlavní nebo vedlejší povinnosti. Pro posouzení přípustnosti částečného odstoupení od smlouvy je ovšem vždy zapotřebí zkoumat, zda mezi důvodem pro odstoupení a rozsahem odstoupení (tj. zanikajícími právy a povinnostmi) je dán vztah vzájemné provázanosti (souvislosti).

3.6 Otázka dalších předpokladů

Nad rámec výše uvedených by zřejmě bylo možné uvažovat i nad dalšími předpoklady účinnosti částečného odstoupení. S přihlédnutím ke shora rozebraným problematickým aspektům částečného odstoupení je patrně namístě též při posuzování přípustnosti částečného odstoupení přihlížet k postavení strany smlouvy, jíž je proti její vůli vnucována „změna“ obsahu závazku. Částečné odstoupení proto pravděpodobně může být účinné jen tehdy, pokud by nebylo na újmu oprávněných zájmů druhé strany. V neprospěch částečného odstoupení tak může působit případná značná ekonomická nevýhodnost částečného plnění pro dlužníka, případně i jiné důvody, které mohou zakládat oprávněný zájem druhé strany na plnění buďto celého plnění, nebo vůbec žádného. Toto kritérium nicméně zřejmě není ničím jiným než konkretizací kritéria oddělitelnosti. Pokud by totiž odstoupení od části závazku mělo být na újmu druhé strany, nebude patrně možné uzavřít, že se v dané věci vskutku jedná o oddělitelnou část závazku. Přesto – jak již bylo shora uvedeno – část rakouské doktríny v rozporu se závěry OGH dovozuje možnost částečného odstoupení i proti vůli dlužníka. S přihlédnutím k jednostranné povaze odstoupení od smlouvy však takový závěr (jak bylo výše podrobněji rozebráno) považuji při nejmenším za krajně problematický a v podmínkách českého práva hodnotově jen stěží udržitelný.⁷³

Náznak jakéhokoli dalšího předpokladu se pak nepodává ani z citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu. V citovaném rozhodnutí jsou totiž víceméně formulovány obdobné předpoklady, jaké jsou výše vyloženy pod body 3.1, 3.2, 3.3.⁷⁴ Nejvyšší soud přitom nad rámec výše uvedených požadavků zdůraznil, že k účinnosti částečného odstoupení je třeba, aby v okamžiku, kdy objednatel částečné odstoupení činí, bylo oběma smluvním stranám zřejmé, jaká konkrétní práva a povinnosti založená smlouvou mají ve smyslu § 2005 odst. 1 OZ zaniknout. Z této teze by zřejmě bylo možné dovozovat předpoklad, že k účinnosti částečného odstoupení nepostačuje pouhé určité a dostatečně konkrétní vymezení rozsahu zanikajících práv a povinností, pokud takový rozsah práv a povinností není (resp. objektivně nemohl být) současně zřejmý druhé straně. Uvedené kritérium (zřejmosti rozsahu zanikajících práv a povinností) se zcela překrývá s předpoklady popsanými v bodech 3.1–3.3 a jako samostatný předpoklad by proto bylo redundantní. Popisuje totiž jen potřebu provázanosti mezi určitostí úkonu odstoupení a oddělitelností vzájemně provázaných (podmíněných) práv a povinností, jejichž zánik má být odstoupením způsoben. Jinak řečeno, uvedené kritérium dovozované Nejvyšším soudem dopadá na situace, kdy úkon odstoupení sice obsahuje

⁷³ Srov. citaci v poznámce pod čarou č. 38.

⁷⁴ V kontextu mnou dovozovaných závěrů lze tedy odůvodnění Nejvyššího soudu považovat v tomto ohledu za správné.

vyhovuje požadavkům určitosti právního jednání, nicméně jako takový nemůže vyvolávat právní účinky, neboť nevyhovuje obsahu smluvního závazku v požadavku oddělitelnosti a vzájemné provázanosti práv a povinností, které mají odstoupením zaniknout.

V kontextu § 564 OZ může být dále též zajímavou otázkou, v jaké formě musí být odstoupení od smlouvy učiněno. V doktríně doposud nepanuje absolutní shoda na tom, zda se uvedené ustanovení vztahuje toliko na právní jednání mající za následek změnu závazku, nebo i na právní jednání mající za následek jeho zánik (byť i jen částečný). Jelikož se však nejedná o otázku vlastní částečnému odstoupení, nýbrž odstoupení od smlouvy jako takovému, není v tomto příspěvku prostor k jejímu řešení. Na tomto místě si proto dovoluji alespoň odkázat na doposud nejednoznačné závěry doktríny. Ve prospěch aplikace § 564 OZ i na právní jednání rušící závazek se vyslovuje např. M. Zuklínová⁷⁵, A. Bányaiová⁷⁶, či F. Melzer⁷⁷, zatímco opačný názor vyslovuje například J. Handlar⁷⁸ a proti obecné platnosti závěru se vymezuje též J. Šilhán⁷⁹.

V návaznosti na právě provedené úvahy lze usuzovat, že již popsanými předpoklady se řešená problematika pravděpodobně vyčerpává. Jakákoli další kritéria budou nejspíše jen buďto konkretizací již popsaných předpokladů, anebo pouhým zájmem či parametrem, který je v rámci posouzení toho kterého předpokladu třeba zkoumat či zohledňovat.

4 Aplikovatelnost dovozovaných závěrů na typizované situace

Jednou z úvodu vymezených otázek byla i ta, zda lze v článku dovozované obecné teoretické závěry aplikovat i na jednotlivé typizované situace.

Komentovaný případ posuzovaný Nejvyšším soudem spadá do kategorie případů 3A (srov. v části 3.2 učiněné vymezení). V textu dovozované závěry se na něj plně prosadí (do značné míry tento závěr koresponduje i se závěry citovaného rozhodnutí). Platí tak, že úkon odstoupení musí být dostatečně určitý, odstoupením mohou ve vzájemně ekvivalentním poměru zaniknout jen práva a povinnosti, která jsou vzájemně provázána (tj. cena díla odpovídající jeho příslušné části), vzájemná plnění musí být oddělitelná (tj. část díla, ohledně které bylo částečně odstoupeno, musí být dělitelná). Důvod pro odstoupení v daném případě patrně již byl naplněn (tato otázka již v dané fázi řízení zřejmě byla vyřešena). Stejně tak však musí existovat vztah souvislosti mezi důvodem a rozsahem odstoupení. I toto kritérium je zřejmě v dané věci splněno. Nejvyšším soudem zrekapitulovaný skutkový stav však nenaznačuje, že by byla naplněna první tři kritéria. Pokud by skutečně jakékoli z prvních tří kritérií nebylo v dané věci naplněno, nebude možno považovat učiněné částečné odstoupení za přípustné.

⁷⁵ ZUKLÍNOVÁ, M. In: ŠVESTKA a kol., 2020, op. cit., komentář k § 564.

⁷⁶ BÁNYAIOVÁ, A. Diskutované otázky zániku závazků v občanském zákoníku. *Advokátní deník* [online]. 23. 7. 2018 [cit. 10. 1. 2021].

⁷⁷ MELZER, F. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III: § 419–654 a související společná a přechodná ustanovení*. Praha: Leges, 2014, s. 657.

⁷⁸ HANDLAR, J. In: LAVICKÝ a kol., op. cit., s. 1807–1815, marg. č. 7.

⁷⁹ ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 436.

Po provedené analýze jednotlivých předpokladů přípustnosti částečného odstoupení od smlouvy jsem nicméně dále přesvědčen, že v úvodu formulovaná hypotéza o aplikovatelnosti příslušných závěrů i na další typové případy se rovněž naplnila. Kritéria určitosti, vzájemné podmíněnosti, oddělitelnosti, důvodu pro odstoupení a vztahu souvislosti mezi důvodem a rozsahem odstoupení, tak jak byla vymezena v kapitole 3 (v bodech 3.1–3.5), se tak plně uplatní i na všechny typové případy. Možné jednotlivé odchylky pro různé typové situace byly v rámci analýzy každého konkrétního kritéria uvažovány. Z provedené analýzy se také podává, že otázka následného vypořádání závazku by na posouzení přípustnosti částečného odstoupení v jednotlivých typových případech pravděpodobně neměla mít vliv (jedná se spíše o důsledek odstoupení, nikoli jeho předpoklad). K výraznějším odchylkám v závislosti na typu případu pak dochází pouze v rámci kritéria popsaného pod bodem 3.5, tj. vztahu souvislosti mezi důvodem a rozsahem odstoupení. Zde bylo zdůrazněno, že tento vztah je potřeba interpretovat relativně k tomu, jaký byl důvod pro odstoupení (jaký zájem má chránit). Jinými slovy, i toto kritérium se prosadí na všechny typové případy. Lze tak uzavřít, že v obecné rovině neexistují důvody, pro které by uvedená kritéria neměla platit i na další typové případy.

Závěr

Na základě výše provedeného výkladu lze shrnout, že částečné odstoupení od smlouvy by podle současné soukromoprávní úpravy mělo být možné i v případech, kdy tato možnost není explicitně předpokládána zákonem či smlouvou. Částečné odstoupení od smlouvy ovšem může být v takových případech přípustné jen za kumulativního splnění v textu rozebraných předpokladů účinnosti.

Požadavky na určitost úkonu odstoupení tak spočívají zejména v potřebě vymezení těch konkrétních práv a povinností, která mají odstoupením od smlouvy zaniknout (viz část 3.1). Současně v synallagmatických vztazích platí, že odstoupením od smlouvy mohou zaniknout pouze ta práva a povinnosti, která jsou ve vztahu vzájemné podmíněnosti (synallagmatu), případně ta (vedlejší) práva a povinnosti, která jsou k nim ve vztahu akcesority. Přitom je třeba respektovat i vzájemnou ekvivalenci práv a povinností, která mají zanikat (blíže viz část 3.2).

Dalším stěžejním předpokladem částečného odstoupení je pak oddělitelnost části závazku (plnění) ohledně které je odstupováno, od celého obsahu závazku (plnění). V tomto směru lze rozlišovat dělitelnost faktickou a právní. Jakkoli se jedná o otázky velmi sporné, faktická dělitelnost („hospodářská samostatnost“ oddělené části) plnění patrně k závěru o připuštění částečného odstoupení nepostačí. Dělitelnost závazku tak bude zřejmě zapotřebí posuzovat nejen s přihlédnutím k faktické dělitelnosti plnění, nýbrž zejména s přihlédnutím k oprávněným zájmům obou stran závazkového vztahu. Fundamentální význam tak v tomto ohledu bude zaujímat vůle jednajících stran, potažmo (dohodnutý) smysl a účel smluvního závazku (resp. vzájemně slíbených plnění). Proto se rovněž příkláním k opatrnému závěru, že nebude ani možné dovozovat dělitelnost závazku oproti (oprávněným)

zájmům dlužníka, neboť by tím docházelo k neodůvodněnému zásahu do principu rovnosti (k dělitelnosti blíže viz část 3.3).

V textu dále dospívám k závěru, že pro posouzení přípustnosti či nepřípustnosti částečného odstoupení od smlouvy nehraje roli, jaký konkrétní důvod pro odstoupení je naplněn [je nerozhodné, zda důvod pro odstoupení od smlouvy vyplývá ze zákona či smlouvy, či zda je reakcí na (hrozící) porušení smlouvy podstatné či nepodstatné, či zda vůbec představuje reakci na porušení]. Jinými slovy, konkrétní povaha důvodu pro odstoupení není určující pro závěr, zda částečné odstoupení je, či není přípustné. Vyplývá-li však důvod odstoupení ze zákona, bylo by pro závěr o nepřípustnosti částečného odstoupení nutné interpretací zákona dovodit, že účel příslušné normy směřoval toliko k totálnímu odstoupení. S přihlédnutím k zásadám, na nichž úprava soukromého práva (a obzvláště závazkového práva) spočívá, se nedomnívám, že by zákonodárce takový účel obvykle sledoval. I v případných pochybnostech o výkladu konkrétní normy bych se proto spíše přikláněl k závěru, že právní úprava částečné odstoupení nezakazuje. Vyplývá-li však důvod odstoupení ze smlouvy, je třeba vždy interpretací právního jednání zjišťovat, jaký byl úmysl stran, neboť tento může směřovat i jen k částečnému, či naopak totálnímu odstoupení. V této části textu rovněž dovozují, že posouzení, zda byl naplněn důvod pro odstoupení, lze omezit i pouze na část závazku. Důvod pro odstoupení tudíž nemusí být naplněn vždy ve vztahu k celému závazku, nýbrž (za předpokladu vzniku práva odstoupit) postačí, když bude naplněn jen k jeho části (blíže viz část 3.4).

Konečně pak musí být dána též věcná souvislost mezi důvodem odstoupení a rozsahem částečného odstoupení. Tento vztah by měl být posuzován relativně v závislosti na konkrétním důvodu pro odstoupení. Svévolná selekce práv a povinností ze závazku, které v důsledku částečného odstoupení zaniknou, je zásadně vyloučena. Obecně tak lze odstoupit jen v rozsahu té části závazku, ohledně které je odstoupení kryto příslušným důvodem pro odstoupení (porušením, hrozícím porušením, či jiným důvodem nezávislým na porušení). Odstupující strana je tak v rozsahu uplatněných účinků částečného odstoupení limitována rozsahem narušení zájmu chráněného důvodem pro odstoupení, který aktivoval její právo odstoupit. Přikláním se dále k závěru, že částečnému odstoupení obecně nebrání, pokud je důvodem pro odstoupení pokryta širší část závazku (nebo i celý závazek), než ohledně které je odstupováno. Za podmínek v článku uvedených jsem dovodil, že oprávněná strana si může zvolit, zda odstoupí od celého závazku nebo jen od jeho části (za předpokladu, že krom práva částečného odstoupení jí vznikne i obecné právo odstoupit od celého závazku). Důvodem (zpravidla smluvně sjednaným) pro odstoupení pak může být i porušení vedlejších povinností ze závazku. I v takovém případě lze podle mého názoru odstoupit od smlouvy i částečně. Účinky takového částečného odstoupení se pak mohou vztahovat i na hlavní (či ostatní) práva a povinnosti ze závazku, přičemž kritérium věcné souvislosti mezi důvodem a rozsahem odstoupení bude v takových případech naplněno tehdy, bude-li s vedlejší povinností příslušná hlavní povinnost (právo) funkčně svázána (blíže viz 3.5).

Syntézou výše uvedených závěrů lze tedy shrnout, že úkon odstoupení musí být dostatečně určitý, částečné odstoupení se může týkat jen vzájemně podmíněných práv a povinností

obou stran, zanikající povinnosti (části plnění) musí být oddělitelné od zbytku fakticky i právně (ve shodě s projevenou vůlí stran), dále musí být skutečně naplněn důvod vzniku práva odstoupit a musí být též dána věcná souvislost mezi důvodem a rozsahem částečného odstoupení (tj. zanikajícími právy a povinnostmi). Jedině za těchto podmínek může částečné odstoupení od smlouvy vyvolat zamýšlené účinky.

Z textu lze rovněž dovodit, že právě jmenované závěry (předpoklady částečného odstoupení) se prosadí na vymezený případ posuzovaný Nejvyšším soudem, ale i na jiné typové případy částečného odstoupení, které byly v článku vymezeny.

Pokud pak tyto předpoklady konkrétně aplikujeme na v úvodu vymezený ilustrativní případ, je zřejmé, že závěr o přípustnosti částečného odstoupení v dané věci nemůžeme dovodit, neboť pro takové posouzení absentují odpovídající skutková zjištění.⁸⁰ I přesto lze poznamenat, že dosavadní (v příslušném rozhodnutí zrekapitulovaná) skutková zjištění spíše nenasvědčují tomu, že by v dané věci bylo splněno kritérium oddělitelnosti. V pochybnostech se tedy v duchu výše popsaných závěrů bude třeba přiklonit k tomu, že příslušné plnění je nedělitelné. Aby bylo příslušné dílo spočívající ve zhotovení kovové montované haly možné považovat za dělitelné, muselo by v řízení vyjít najevo, jaká část ceny díla připadá na příslušnou část díla spočívající ve zhotovení střechy. Dokázat tuto skutečnost ovšem může být pro žalobkyni značně složité. Lze se proto spíše domnívat, že jakkoli Nejvyšší soud v citovaném rozhodnutí explicitně připustil možnost částečného odstoupení od smlouvy o dílo, v jím posuzované věci se nakonec o přípustné částečné odstoupení patrně jednat nebude.

⁸⁰ V podstatě ve stejném duchu pak Nejvyšší soud i rozhodl, když věc z těchto důvodů vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.